

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ СУМСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра адміністративного, господарського права та фінансово-
економічної безпеки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

зі спеціальності 081 «Право»

**Тема: «Адміністративно-правові засади внутрішнього оцінювання
ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів
забезпечення фінансово-економічної безпеки України»**

Завідувач кафедри _____ д.ю.н. Гаруст Ю.В.
(підпис)

Керівник проекту _____ д.ю.н Куліш А.М..
(підпис)

Виконавець
студентка групи Ю.м.-73 _____ Миколенко Н. С.
(підпис)

Суми 2018

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

США – Сполучені Штати Америки

МВС – Міністерство внутрішніх справ

НАБУ – Національне антикорупційне бюро України

ДФС – Державна фіскальна служба

ЦУ – центральне управління

СБУ – Служба безпеки України

Нацполіція – Національна поліція

ДВА НПУ – Департамент внутрішнього аудиту Національної поліції України

КЕУ – ключові показники ефективності

IQ – ступінь розвитку інтелектуальної особистості

ДТП – дорожньо транспортна пригода

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНО ТЕОРИТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	10
1.1. Поняття та особливості діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України	10
1.2. Поняття оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово – економічної безпеки України	23
РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ВНУТРІШНЬОГО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	34
2.1. Особливості проведення внутрішньої оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки.....	34
2.2. Вплив внутрішніх засад оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів, як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України на громадську думку.....	46
РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО - ПРАВОВИХ ЗАСАД ВНУТРІШНЬОГО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	56
3.1. Зарубіжний досвід внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України	56

3.2. Удосконалення українського законодавства щодо внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави на основі зарубіжного досвіду	69
ВИСНОВОК	78
СПИСОК ВИКРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82

ВСТУП

Актуальність магістерського дослідження. Світова економічна криза та швидкі тенденції її розвитку, показують фактори, що можуть загрожувати конституційним правам і свободам громадян, громадській злагоді, реалізації економічного та політичного курсу України. Цілеспрямована політика захисту національних інтересів, може покращити, існування і прогресивний розвиток України, як суверенної держави. Концепція національної безпеки України повинна забезпечувати: єдність принципів формування і проведення державної політики національної безпеки; поєднання підходів до формування відповідної законодавчої бази, підготовки доктрин, стратегій, концепцій, державних і відомчих програм у різних сферах національної безпеки. Правову основу національної безпеки України становлять Конституція, Закон України «Про основи національної безпеки України», міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання цих законів інші нормативно-правові акти.

Необхідною умовою розвитку держави є забезпечення її фінансово-економічної безпеки, яка є складовою національної безпеки. Визначення рівня забезпечення фінансово-економічної безпеки країни залежить від здатності протистояти загрозам внутрішнього та зовнішнього характеру, що насамперед впливають на її нормальне функціонування, а саме забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, яке здійснюється правоохоронними органами, які виконують свої повноваження у сфері економіки. Аналізуючи ситуацію, яка склалася в Україні на даний час, можна дійти висновку про наявність високого рівня фінансово-економічної злочинності, що показує низький рівень фінансово-економічної безпеки, все це викликано через неспроможність правоохоронних органів проводити розслідування та припиняти правопорушення у сферах економіки й фінансів. Для покращення ситуації необхідно проаналізувати діяльність правоохоронних органів, визначивши їх критерії оцінки ефективності

їх діяльності, щоб в подальшому дослідженні виділити найефективніші сторони правоохоронної діяльності та покращити існуючі.

Органами на яких покладено забезпечення фінансово-економічної безпеки, відповідно до їх компетенції є: органи прокуратури, органи Національної поліції, підрозділи податкової міліції Державної фіскальної служби України, Служба безпеки України, Національне антикорупційне бюро. Тому у межах забезпечення фінансово-економічної безпеки необхідно визначити особливості оцінки правоохоронних органів, для подальшого розвитку та збереження національної безпеки в цілому. Для вирішення даного питання необхідно звернутися до порядку внутрішнього оцінювання правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави.

Сучасний стан наукової розробки. Тема адміністративно-правових засад внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України на даний час практично не була досліджена науковцями, лише окремі аспекти було досліджено. Зокрема дану тему досліджували А. Круглова, К. Бугайчук, І. Святокум, В. Чумак, В. Мельник, І. Охріменко, О. Резнік, О. Бандурка, І. Христич, А. Комзюк, А. Куліш, А. Детюк та іншими. В. Мельник у своїх роботах розглядає специфічні ознаки правоохоронних органів, досліджує їх завдання в галузі забезпечення економічної безпеки, надає перелік правоохоронних органів, на які покладено функції по забезпеченню економічної безпеки. О. Резнік визначає мету, завдання, функції правоохоронних органів, які забезпечують фінансово-економічну безпеку держави, запропонував критерії оцінювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки країни на основі зарубіжного досвіду. А. Детюк дослідив перелік органів що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави.

Варто зазначити, що сфера внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України не досліджена науковцями, з цього і виходить, що

в нашій країні не існує єдиної системи оцінки ефективності та кваліфікаційних критеріїв оцінювання правоохоронної діяльності.

Метою магістерського дослідження є висвітлення особливостей здійснення внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України та удосконалення українського законодавства на основі зарубіжного досвіду.

Для досягнення мети магістерського дослідження ставилися наступні **завдання:**

- дослідити наукові підходи до визначення поняття правоохоронних органів;
- проаналізувати поняття «економічна безпека», «фінансова безпека», надати роз'яснення фінансово-економічній безпеці держави;
- визначити особливості діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України;
- дослідити поняття оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України;
- проаналізувати особливості надання внутрішньої оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України;
- дослідити вплив внутрішніх факторів оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України на громадську думку;
- проаналізувати зарубіжний досвід здійснення внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави;
- визначити напрями удосконалення українського законодавства щодо внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України на основі зарубіжного досвіду.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку зі здійсненням внутрішньої оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави.

Предметом дослідження є адміністративно правові засади внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становили сукупність загальних та спеціальних методів пізнання, а саме: діалектичний, порівняльно-правовий, аналізу, синтезу. За допомогою діалектичного методу було визначено, те що деякі правоохоронні органи забезпечують фінансово-економічну безпеку при цьому в сучасній правовій доктрині не визначено поняття фінансово-економічної безпеки держави. За допомогою порівняльно-правового методу досліджено відмінності в засадах внутрішньої оцінки в різних країнах світу. За допомогою методу аналізу дослідила наукові підходи до визначення особливостей поняття оцінки ефективності діяльності правоохоронних та поділено оцінку в залежності від суб'єктів що її проводять на внутрішню та зовнішню. Методом синтезу досліджено способи удосконалення чинного законодавства спираючись на практичний досвід інших країн світу.

Апробація результатів дослідження. Апробація роботи здійснена в Науковому збірнику «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції» та буде здійснена в Науковому журналі тематичних досліджень з правових питань «Правові горизонти».

Структура магістерської роботи зумовлена поставленими метою та завданням і складається із вступу, трьох розділів (в свою чергу, кожен з них поділяється на 2 підрозділи), висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи становить сторінок. При написанні даної магістерської роботи було використано 90 джерел.

В роботі удосконалено поняття фінансово-економічної безпеки держави, внутрішнє оцінювання правоохоронних органів. Вперше запропоноване поняття фінансово-економічна безпека держави, визначено особливості внутрішньої

оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави. В магістерському дослідженні вперше детально досліджено систему внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів та особливостей діяльності органів оцінювання. Проаналізовано вплив внутрішніх засад оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів на громадську думку. В роботі вперше висвітлено необхідність створення комбінованої системи оцінки, яка включала в себе не тільки внутрішні засади оцінювання а й зовнішні.

Результати магістерського дослідження несуть вагомий внесок, у подальший розвиток вітчизняної системи внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів, як суб'єктів фінансово-економічної безпеки держави.

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНО ТЕОРТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

1.1. Поняття та особливості діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України

Світова економічна криза та швидкі тенденції її розвитку, показують фактори, що можуть загрожувати конституційним правам і свободам громадян, громадській злагоді, реалізації економічного та політичного курсу України. Цілеспрямована політика захисту національних інтересів, може покращити, існування і прогресивний розвиток України, як суверенної держави [1]. Концепція національної безпеки України повинна забезпечувати: – єдність принципів формування і проведення державної політики національної безпеки; – поєднання підходів до формування відповідної законодавчої бази, підготовки доктрин, стратегій, концепцій, державних і відомчих програм у різних сферах національної безпеки. Правову основу національної безпеки України становлять Конституція, Закон України «Про основи національної безпеки України», міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання цих законів інші нормативно-правові акти.

Необхідною умовою розвитку держави є забезпечення її фінансово-економічної безпеки, яка є складовою національної безпеки. Чіткого та конкретного визначення поняття «фінансово-економічна безпека» на сьогоднішній день не має, але існують різні підходи до трактування понять «економічна безпека» та «фінансова безпека».

Перш за все це стосується економічної безпеки країни, не випадково стаття 17 Конституції України проголошує, що забезпечення економічної безпеки є

однією з найважливіших функцій держави [2, с. 34]. Саме тому сьогодні питанню дослідження економічної безпеки присвячено багато праць провідних науковців країни, таких, як О. І. Барановський, В. М. Геєць, М. О. Кизим, М. В. Куркін, В. І. Мунтіян та інші. Постійні кардинальні трансформації, що відбуваються у світі на початку XXI століття, останім часом підвищують увагу до цієї проблеми. Тому одним з ключових напрямків реформ, що відбуваються в Україні, є зміцнення безпеки фінансової системи держави.

Фінансова безпека – це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [3, с. 66]. Фінансова безпека, у свою чергу, містить такі складові: бюджетна безпека – це стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів; валютна безпека – це такий стан курсоутворення, який створює найоптимальніші умови для нормального розвитку вітчизняного експорту, припливу в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, , що повинно захищати від потрясіно на міжнародно валютних ринках; грошово-кредитна безпека – це такий стан грошово-кредитної системи, що характеризується стабільністю національно грошової одиниці, доступністю кредитних ресурсів та таким рівнем інфляції, що надає змогу забезпечити економічне зростання та підвищення реальних доходів населення; боргова безпека – це рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, який є достатнім для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи; безпека страхового ринку – це такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, що дає змогу у разі потреби, бути спроможними

відшкодовувати обумовлені в договорах стахування збитки своїм клієнтам; безпека фондового ринку – це оптимальний обсяг капіталізації ринку, що забезпечує стабільний фінансовий стан емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, торгівців, інститутів спільного інвестування, посередників (брокерів), консультантів, реєстраторів, депозитаріїв, зберігачів та держави в цілому [4].

Існує твердження, що складовою економічної безпеки є фінансова безпека, віддзеркалює систему взаємовідносин та взаємозалежності суб'єктів господарювання в фінансовій сфері, фінансова безпека – є динамічним станом фінансових відноствн є стан при якому існують сприятливі умови та необхідні ресурси, що призводять до економічного росту, покращення життєвого рівня населення та національної фінансової системи, з метою успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім факторам дестабілізації фінансового стану в країні [5, с. 241]. Через багатоаспектність поняття «фінансової безпеки», складність її взаємозв'язків і взаємозалежності різних її елементів, а також необхідність об'єднання економічних і фінансових інтересів громадян, підприємств, регіонів і держави у напрямі забезпечення стійкого економічного розвитку, виділяють такі рівні фінансової безпеки: міжнародна безпека; безпека підприємства; безпека держави; безпека регіону; безпека домогосподарства; безпека особи [6]. Механізм ефективного функціонування фінансової безпеки полягає у захисті національних фінансових інтересів, національних цінностей, недопущенні втрати фінансової незалежності та ефективному функціонуванні фінансової системи держави в цілому. Об'єкти та суб'єкти фінансової безпеки є базовими елементами цього механізму [7, с. 453].

У роботі Г. Пастернака-Таранушенка зазначено, що економічна безпека – це стан держави, за яким вона забезпечує можливість створення, розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку в майбутньому та в зростанні добробуту її мешканців [8, с. 177-178]. У свою чергу, М. М. Єрмошенко вважає, що економічна безпека є ніщо інше, як такий стан економічного механізму держави, який характеризується збалансованістю і стійкістю до

негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, його здатністю забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки і соціальної сфери [9, с.289]. Вітчизняні вчені Шлемко В. і Бінько І. вважають, що економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства, держави [10, с. 98]. На думку В. Мунтіян, під економічною безпекою слід розуміти загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний і стабільний розвиток економіки держави, що включає механізм протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам. Національна економічна безпека являє собою такий стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечується гарантований захист національних інтересів, гармонійний, соціально спрямований розвиток держави в цілому, достатній економічний та оборонний потенціал навіть за найбільш несприятливих варіантів розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів, також розглядають її, як досягнення стійкого стану національної економіки, вона має забезпечувати: техніко-економічну незалежність, а також невразливість економіки до зовнішніх та внутрішніх загроз; захист економічних інтересів на внутрішньому та зовнішньому ринках, незалежно від зміни тактичних цілей держави; ефективне задоволення суспільних потреб за умов підтримки на достатньому рівні соціально-економічної стабільності держави [11, с. 6]. Можна зробити висновок, економічна безпека держави повинна формуватися з великої кількості взаємодіючих компонентів політичного, економічного і соціально-культурного характеру, при ефективній діяльності яких, не зважаючи на вплив внутрішніх і зовнішніх факторів створюються умови для економічного зростання держави та покращення життя суспільства. У літературі з питань дослідження економічної безпеки до цієї категорії включаються різноманітні складові. На думку Пастернака-Таранушенка Г., економічна безпека поділяється на демографічну, екологічну, харчову, питноводну, енергетичну, цінову, фінансово-грошову, політичну, соціальну, кримінальну, військову, ресурсну, медичну безпеку. У свою чергу [8, с. 89], А. Городецький включає до складу

економічної безпеки наступні складові: виробничо-технологічну, фінансову, інфляційну, валютну, митну, керованість в економіці. Економічна безпека складається з загально-економічної, фінансової, зовнішньо-економічної, технологічної, енергетичної, сировинної, продовольчої, працересурсної, водогосподарської, протистихійної. В інтерпретації В. Мунтіяна до внутрішніх складових економічної безпеки слід відносити сировинно-ресурсну, енергетичну, воєнно-економічну, інформаційну, технологічну, продовольчу, соціальну, демографічну, фінансову, екологічну та тіньову економіку. Вважається, що основними складовими економічної безпеки є сировинно-ресурсна, енергетична, фінансова, військово-економічна, технологічна, продовольча, зовнішньо-економічна безпека. Виходить, що складові, що входять до складу економічної безпеки, використовують різнопланові критерії їх розподілу на складові, зазначено, що наведені структури є дуже широким трактуванням складу економічної безпеки. Спираючись на вище сказане, до складових економічної безпеки необхідно відносити лише ті, які містяться у економічних відносинах чи формуються на них. Як зазначалося раніше найнеобхіднішим елементом економічної безпеки є фінансова безпека держави [12, с. 56].

Стан національної безпеки у фінансовій сфері залежить від явищ і чинників таких, як внутрішня та зовнішня фінансово-кредитна політика держави, політичної ситуації, що існує в державі, досконалості законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави. Суб'єктами забезпечення фінансової безпеки держави є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, громадяни України та їх об'єднання.

Згідно ст. 4 Закону України «Про прокуратуру», зазначено, що діяльність прокуратури України спрямовано на утвердження верховенства права [13, с. 122-123], і її завдань, що полягає в захисті від протиправних посягань закріплених Конституцією України незалежності держави, суспільного й державного ладу, політичної і економічної систем, прав національних груп і територіальних утворень, гарантованих Конституцією України соціально-економічних, політичних й особистих прав і свобод людини, основ демократичного устрою державної влади, правового статусу місцевих рад, органів територіального громадського самоврядування.

Звертаючись до трактування поняття «безпека», то можна зазначити наступне це задоволення потреб існування, цілісності, незалежності, спокою та розвитку [14, с.145]. Також це поняття розкривають з позицій ризикованості, яке являє собою відсутність неприпустимого ризику, пов'язаного з можливістю завдання збитків. Зробивши висновок зазначеному вище, можна стверджувати, що під безпекою слід розуміти стійкий, стабільний стан захищеності або відсутності загроз з боку зовнішніх і внутрішніх чинників середі функціонування суб'єкту, що характеризується наявністю механізму запобігання або зменшення впливу загроз за умови їх виникнення. Для кожної держави поняття “безпека” охоплює широке коло питань, що включає в собі: захист територіальної цілісності, недоторканність кордонів, військових, економічних і політичних чинників колективна безпеку всього регіону, здатність держав спільно протистояти новим викликам і загрозам: розповсюдження зброї масового знищення, наркотиків, міжнародному тероризму, організованій злочинності, нелегальній міграції, екологічним лихам.

На думку А. Детюка, правоохоронним органом як суб'єктом системи забезпечення економічної безпеки слід вважати лише той державний орган, що безпосередньо бере участь у забезпеченні економічної безпеки особи, суспільства та держави шляхом протидії злочинності, зокрема економічній, яка становить загрозу економічній безпеці [15, с. 33–37].

Неможливо здійснювати аналіз правоохоронних органів не звернувшись до їх фундаментальних ознак. Спираючись на законодавство та теоретично-методологічні джерела, можна виділити ознаки правоохоронного органу: 1) здійснює свою діяльність опираючись на чинне законодавство; 2) правоохоронний орган повинен дотримуватися та здійснювати свою діяльність із додержанням встановлених законом правил та процедур; 3) до осіб, які вчинили правопорушення працівники правоохоронних органів мають право застосовувати заходи державного примусу; 4) законні та обґрунтовані рішення, прийняті державними органами, обов'язкові для виконання посадовими особами та громадянами.

Одним з найбільш поширених кількісних показників, що характеризують роботу правоохоронної системи, є такі:

- 1) сутність відповідності злоченів що зареєстровано до реальної криміногенної обстановки;
- 2) показник кількості виявлених злочинів, що використовується для оцінки роботи правоохоронного органу;
- 3) розкриття злочинів, яке є відношенням сукупності розкритих злочинних діянь до кількості діянь, що розслідуються [16. С. 143];
- 4) розмір заподіяної матеріальної шкоди у розрахунку на одну порушену кримінальну справу та розмір реального відшкодування заподіяно шкоди за рішенням суду в розрахунку на одну кримінальну справу;
- 5) оцінка роботи прокуратури за даних статистичних звітів;

Поняття «правоохоронний орган» не знайшло свого єдиного відображення у нормативних актах України, незважаючи на те що воно є надзвичайно важливим. Так, відповідно до ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 року, правоохоронні органи – органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного

фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовчі або правоохоронні функції [17]. Виходить, що законодавчо визначений перелік органів, які здійснюють правоохоронну діяльність, а саме поняття, якщо і надається то у широкому розумінні, що не надає конкретики. Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» він втратив чинність від 08.07.2018 р., але доцільно зазначити, що правоохоронні органи, як державні органи, які відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [18]. Також існувало визначення за яким правоохоронні органи включали в собі органи державної влади, на які Конституцією і законами України покладено здійснення правоохоронних функцій. Проаналізувавши данні поняття можна стверджувати, що спільним в них є те, що за цими поняттями правоохоронні органи здійснюють правоохоронні функції,

Мельника В. І. зазначив, що з поміж ряду державних органів, які чинним законодавством відносять до правоохоронних, не всі належать до спеціальних суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави. До таких органів можна віднести: поліцію, прокуратуру, Службу безпеки, державну прикордонну службу України, податкові органи, Державну аудиторську службу [19, с.118].

Правоохоронна система, що включає в собі органи досудового розслідування, які забезпечують фінансово-економічну безпеку держави: Національна поліція, органи служби безпеки, Підрозділи податкової міліції фіскальної служби України, Національне антикорупційне бюро, всі вони є суб'єктами забезпечення фінансово-економічної безпеки України, відповідно до їх функцій. Згідно виконуваних повноважень, на даному етапі реформування правоохоронної ситеми, такі органи розслідування злочинів, що направлені проти інтересів держави у фінансовій сфері є такі органи: Податкова міліція; Департамент захисту економіки Національної поліції; Департамент контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки СБУ; Слідчі органи прокуратури (які де-юре втратили ці повноваження, але

продовжують здійснювати слідчі функції); національне антикорупційне бюро України.

Служба безпеки України – державний правоохоронний орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України. Завдання визначені Законом України “Про Службу безпеки України” серед них – захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувальної діяльності іноземних спецслужб, протиправних посягань з боку окремих організацій і осіб, економічного, науково-технічного, оборонного потенціалу України [20]. Виконується робота щодо запобігання, виявлення та розкриття злочинів проти миру та безпеки людства, корупції, тероризму та організованої злочинної діяльності у сфері управління, економіки та інших протиправних дій, що можуть становити безпосередньо загрозу життєво важливим категоріям та інтересам нашої держави. Доцільно зазначити, що захист інтересів українського народу, національних і загально-людських цінностей є основним орієнтиром для СБУ.

Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, що забезпечує фінансово-економічну безпеку держави на який, згідно до чинного законодавства, виявлення, покладається попередження, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також варто наголосити на запобіганні вчиненні нових злочинів. Ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року визначає завдання цього органу, як протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці [21]. Національне антикорупційне бюро України є одним із важливих суб’єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки. Те що підриває економічну безпеку країни і є найбільшою проблемою української держави, звичайно, це тотальна корумпованість всіх без виключення сфер суспільного життя. НАБУ єдиний автономний правоохоронний орган, який сторено щоб очистити всі гілки влади від корупції

та в свою чергу він являється одним із основних правоохоронних органів, метою якого є зміцнення та захист економічної безпеки країни. В сучасних умовах становлення НАБУ його адміністративно-правовий статус не є досить чітко визначеним. На даний час постає питання вирішення складової проблеми, яка полягає у реформуванні правоохоронних органів, що забезпечують економічну безпеку держави для визначення адміністративно-правового статусу НАБУ. Адміністративно-правовий статус даного органу, як суб'єкта захисту економічної безпеки країни потребує сучасного наукового дослідження, оскільки: НАБУ в системі правоохоронних органів є новим, діяльність якого малодосліджена і законодавчо не удосконалена, по-друге, відсутні спеціальні норми, які б регулювали діяльність НАБУ у сфері захисту економічної безпеки країни; по-третє, чинне Кримінально-процесуальне законодавство, яке регулює діяльність НАБУ, є недосконалим. Слід окремо зупинитися на ролі НАБУ у захисті фінансової системи держави. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки» визначено, що поширення корупції в органах державної влади є загрозою національним інтересам і національній безпеці України. 16 липня 2015 року Верховна Рада України ухвалила Закон України №630-VIII «Про внесення змін у деякі законодавчі акти України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України». Цей закон визначає особливості врегулювання трудових відносин за участю працівників НАБУ, встановлює заборону на їх участь в політичних партіях і обмеження щодо участі у виборчому процесі. Окрім того, НАБУ зараховується до переліку державних органів, що беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю і є суб'єктом забезпечення національної безпеки. Отже, діяльність НАБУ по протидії корупційним правопорушенням, в кінцевому результаті призводить до захисту економічної безпеки, ось чому НАБУ можна віднести до суб'єктів захисту економічної безпеки країни [21].

Суб'єктом державної системи у виконанні основних функцій держави та забезпеченні економічної безпеки держави є Служба безпеки України, яка виконує спеціальні функції, а відповідно до Закону України «Про Службу

безпеки України”, забезпечує захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності та інше. На СБУ як правоохоронний орган спеціального призначення Законом України «Про Службу безпеки України» від 25 березня 1992 року покладено ряд завдань, у тому числі, захист економічного потенціалу України від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, що дає підстави віднести СБУ до суб'єктів захисту фінансової системи держави. СБУ є самостійним та незалежним правоохоронним органом України, про що свідчать норми національного законодавства. На Голову СБУ, котрого призначає на посаду та звільняє з неї Президент України покладена персональна відповідальність за виконання передбачених законодавством завдань. центральне управління включається до організаційної структури СБУ, яке координує і контролює діяльність всіх її органів та видає обов'язкові до виконання у системі СБУ вказівки, розпорядження та акти. До складу ЦУ: Апарат Голови СБУ та ряд функціональних підрозділів. Таким чином СБУ відповідальна за стан безпеки держави, здійснює контрольню-звідувальну діяльність, мета якої полягає у виявленні внутрішніх загроз інтересам держави, досудове розслідування злочинів віднесених законодавством до її підслідності, боротьба з організованою злочинністю, в тому числі у фінансово-економічній сфері [22].

Правоохоронним органом, який найбільш ефективно здійснює захист фінансово-економічної безпеки держави є підрозділи податкової міліції ДФСУ, правовий статус якого визначає Податковий кодекс України. Так, згідно п.348.1 ст. 348 Податкового кодексу України одним із основних завдань податкової міліції є запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення [23].

Так, згідно зі ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року органи прокуратури підтримують державне обвинувачення в суді, представляють інтереси громадянина або держави в суді у випадках визначених

законом, здійснюється нагляд за додержанням законів органами, що повинні проводити оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [24]. Зазначені функції органів прокуратури, які здійснюються, в тому числі, в сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, дають підстави, відповідно, віднести органи прокуратури до суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» від 7 листопада 2015 року Національна поліція є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [25]. Окрім цього, Постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення територіального органу Національної поліції» № 830 від 13 жовтня 2015 року утворено самостійний спеціалізований орган Департаменту захисту економіки як юридичну особу публічного права та як міжрегіонального територіального органу Національної поліції [26]. Основним завданням якого є своєчасне виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки.

Правоохоронний орган, який здійснює захист фінансово-економічної безпеки держави є підрозділ податкової міліції Державної фіскальної служби України, правовий статус якого визначається Податковий кодекс України. Для створення стабільної податкової політики та досягнення її основних цілей, необхідно забезпечити достатній обсяг надходження платежів до бюджетів усіх рівнів, та забезпечити захист фінансово-економічної безпеки держави.

Одним із найбільш ефективних органів, що здійснюють захист фінансово-економічної безпеки підрозділ податкової міліції ДФСУ, правовий статус якого визначається Податковим кодексом України. Одним із ключових елементів адміністративно-правового статусу податкової міліції як суб'єкта захисту фінансово-економічної безпеки України є її завдання. Отже, завданнями вказаного суб'єкту є: 1) запобігання кримінальним та іншим правопорушенням

у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення; 2) розшук осіб, які переходять від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері; 3) запобігання і протидія корупції у контролюючих органах та виявлення її фактів; 4) забезпечення безпеки діяльності працівників контролюючих органів, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків. Виходить, що завдання податкової міліції України уточнюють мету діяльності, а також визначають основні шляхи її досягнення. Функції податкової міліції є похідними від завдань. У структурі податкова міліція є спеціальний підрозділ по боротьбі з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних контролюючих органів, і який здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, також виконує оперативно-розшукову, охоронну та кримінально-процесуальну функції [26].

Проаналізувавши ці поняття, доцільно зазначити, що під фінансово-економічною безпекою держави слід розуміти, фінансово-економічний стан, що формулюється завдяки ефективному використанню матеріальних, трудових, інформаційних, фінансових ресурсів, який забезпечує захист фінансово-економічних інтересів держави від негативних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, метою якого є підвищення рівня життя населення.

Отже, можна зробити висновок про те що було б доцільно на законодавчому рівні визначити такі терміни, як «фінансово-економічна безпека», «правоохоронні органи». Визначення цих питань допоможе в проведенні подальших реформ з правоохоронними органами. Спираючись на перелік правоохоронних органів, що забезпечують економічну безпеку держави, можна стверджувати, в нашій країні досить розгалужденна система органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку, це призводить до того що інколи повноваження цих органів збігаються, тому доцільно або конкретизувати повноваження існуючих або створити єдиний орган що існує і виконує повноваження у даній сфері. Зараз постало питання згідно проекту Закону

України «Про Службу фінансових розслідувань» про створення такого органу, який буде єдиним ефективним правоохоронний орган, що займатиметься виявленням, припиненням, розкриттям та досудовим розслідуванням злочинів, що спрямовані проти інтересів держави у сфері фінансів та суміжних сферах, займатиметься аналітичною роботою, виявляти системні чинники що сприяють розвитку економічної злочинності та вчиненню таких злочинів і надавати на основі такого аналізу пропозиції Міністерству щодо формування державної політики з метою забезпечення ефективної превенції економічних злочинів.

1.2. Поняття оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово – економічної безпеки України

В умовах сьогодення залишається доволі актуальною проблема ефективності професійної діяльності юриста-правоохоронця, що відображається в працях науковців і практиків (О. І. Антонюка, О. М. Бандурки, К. Л. Бугайчука, Б. Я. Гаврілова, В. І. Галагана, В. А. Гузя, Д. П. Калаянова, Н. В. Камінської, М. В. Костицького, В. Л. Костюка, І. В. Кукіна, М. В. Лошицького, Є. Д. Лук'янчикова, І. М. Осики, М. А. Погорецького, А. М. Сердюка, С. М. Смокова, В. М. Тертишника, О. Г. Яновської та ін.). Це зумовлено наявною тенденцією до реформування служб і підрозділів правоохоронних органів, а також необхідністю внесення змін до чинного законодавства щодо забезпечення ефективності їхньої діяльності. Показники ефективності сучасної юридичної практики правоохоронця мають об'єктивно відображати наявний стан, що дає можливість оперативно реагувати на її зміни [27].

В юридичній літературі притримуються думки, що оцінка діяльності правоохоронних органів як більшості країн світу так і в Україні є політичним питанням, ось чому основними вимогами її здійснення є надійність і владність,

що на сам перед обґрунтовує використання «системи показників» кримінальної статистики.

Термін «ефективність» у юриспруденції належить до ключових. У сучасній науці поняття ефективності використовується дуже широко. Ним оперують, говорячи про науку в цілому, про її самостійні напрями, а також в окремих категоріях, включно з правовими. Слово походить від латинського *Effectus*, що означає «результат, наслідок яких-небудь причин, заходів, дій» [28, с. 214]. Термін «ефективний» тлумачиться як такий, що призводить до потрібних результатів, дає найбільший ефект або викликає ефект. Вважається, що ефективною є та діяльність, яка найбільше наближує свої результати до бажаної мети. Існують також інші підходи до визначення ефективності правової діяльності, зокрема шляхом оцінки результативності, ступеня досягнення певного соціально корисного, позитивного результату. Так, С. С. Алексєєв вважає, що така ефективність охоплює низку таких показників: 1) фактичну ефективність (співвідношення між фактично досягнутими результатами і безпосередньою, найближчою метою, для досягнення якої були ухвалені відповідні юридичні норми); 2) обґрунтованість і доцільність (умови й вимоги, які забезпечують такий зміст і порядок реалізації правових норм, котрий дозволяє йому бути високо результативним регулятором суспільних відносин); 3) корисність (фактичну ефективність, яка розглядається під кутом зору досягнення реального позитивного ефекту); 4) економічність (корисність правового регулювання з урахуванням кількості витрат матеріального, людського, часового характеру). Зазначені показники виражають ефективність (оптимальність) права в цілому [29, с. 196].

Можливо здійснити оцінку ефективності діяльності правоохоронних органів за такими критеріями: а) за настанням юридичних наслідків: правові та неправові форми оцінювання. Під правовою формою оцінювання ефективності діяльності варто розуміти, визначену на законодавчому рівні діяльність уповноважених суб'єктів на проведення оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів та їх конкретних працівників, яка здійснюється на підставі відповідного

нормативно-правового акту, що оцінює роботу органів, періодичність її проведення, а результати такої діяльності (оцінювання) закріплюються в конкретному нормативно-правовому акті та є підставою для застосування до працівників визначених заходів заохочення чи заходів дисциплінарної відповідальності.

До правових форм оцінювання ефективності діяльності можна віднести атестації; проведення щоденного, квартального, піврічного та річного оцінювання; здійснення перевірок тощо. Вважається, що неправові форми не спричиняють виникнення адміністративно-правових відносин. Такі форми або передують правовим (проведення ревізії, за результатами якої видається юридичний акт), або настають за ними (нарада з приводу реалізації правового акту). До неправових форм оцінювання правоохоронних органів можна віднести засобами масової інформації, громадськими організаціями, які захищають основні права громадян [30].

Важливим критерієм класифікації форм оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів, в залежності від сфери дії: виділяють внутрішнє та зовнішнє оцінювання. Внутрішнє оцінювання здійснюється уповноваженими (зазвичай вищестоящими) органами влади, водночас зовнішнє оцінювання – це оцінювання діяльності, яке проводиться суб'єктами, які не є пов'язаними трудовими правовідносинами чи службовою підпорядкованістю з органом, який оцінюється, а виступають незалежними та самостійними суб'єктами оцінювання.

Наступний критерій оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів залежить від суб'єктів, що підлягають оцінці: індивідуальна та групова форма проведення оцінювання. Індивідуальна форма оцінювання застосовується до конкретно-визначеної особи (перевіряється її діяльність, рівень знань, компетентність, професійність) Під час групового оцінювання здійснюється перевірка певної групи осіб – цілого підрозділу, перевіркою перевіряється виконання поставленої мети [31].

Одним із критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави є повна реалізація всіх програмних антизлочинних заходів. У такому разі показниками може бути кількість суб'єктів притягнутих до відповідальності за правопорушення; рівень сприйняття злочинності; результати опитування громадськості.

Процес оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави, має містити в собі такі елементи:

- зазначення конкретних стандартів діяльності для кожної посади та визначення критеріїв оцінки ефективності цієї діяльності в посадових інструкціях;

1) проектування процедури оцінки ефективності діяльності правоохоронного органу (періодичність, методи оцінки);

2) безпосередню оцінку ефективності діяльності за обраним методом;

3) обговорення результатів оцінки з працівником;

- ухвалення рішення за результатами оцінки і документування оцінки [32, С.48].

Метою проведення оцінювання ефективності правоохоронних органів є формулювання шляхів для покращення роботи апарату і конкретного органу, а також визначення форм і обсягів заохочення працівника для покращення якості результатів їх діяльності.

Оцінка ефективності діяльності правоохоронників, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави базується на принципах: обліку специфіки об'єкта оцінки (оцінка економічної так і соціальної ефективності); визначення результатів роботи працівника правоохоронного органу на основі його посадових обов'язків і функцій працівника правоохоронних органів; використання двосторонньої шкали оцінки результатів діяльності; локальності критеріїв оцінки ефективності діяльності; використання коефіцієнтів трудового внеску працівників.

Ефективність полягає у співвідношенні досягнутих результатів і витрачених на це ресурсів. Існує методика для оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів, за якою необхідно проводити за заздалегідь згідно обраних критеріїв і показників оцінювати результати (наприклад, у приватному секторі економіки – прибуток), потім – витрачені на це ресурси, а потім співвіднести їх [33].

У багатьох розвинених країнах світу використовується формальний метод оцінки діяльності відповідного органу, він дає змогу оцінити внутрішньо - організаційну діяльність, який полягає в оцінці витрат. Витрачені ресурси як об'єкт оцінки щодо одержання управлінського результату можуть мати матеріальні, організаційні, інформаційні чи інші ознаки виміру. Основною частиною витрат будь-якого правоохоронного органу є заробітна плата. В юридичній літературі, найбільш простий метод оцінювання діяльності правоохоронних органів що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави є оцінка витрат, але цей метод не дає змоги провести об'єктивну оцінку стану діяльності органу. Взагалі оцінка ефективності діяльності правоохоронного органу на даний час проходить через метод оцінки результатів, який витіснив методи оцінки витрат [34].

Кінцевий результат діяльності правоохоронців як об'єкт оцінки може виступати в формах, що взагалі складно оцінювати у співвідношенні з витраченими ресурсами, оскільки результат може мати не тільки економічні наслідки, але й певне соціальне, політичне, соціально-психологічне значення для суспільства в цілому.

З метою визначення якості та ефективності виконання своїх зобов'язань (програм, завдань, заходів і т. ін.) використовуються такі види індикаторів: індикатори витрат визначаються на основі обсягу фінансових, кадрових та інших ресурсів, які використовуються для виконання конкретних програм чи для надання певних послуг (зазвичай ці витрати розраховуються у разі підготовки фінансового обґрунтування та подання бюджету); індикатори результатів-обсягів роботи визначаються на основі розрахунку одиниць виробленої

продукції чи наданих послуг і обсягу робочого навантаження або отриманих послуг; індикатори результатів-ефективності визначаються на основі результатів функціонування (включаючи якість) державної служби; індикатори ефективності-рентабельності визначаються як співвідношення; кількості виконаних робіт чи наданих послуг до їх вартості в грошових одиницях чи людино-годинах [35].

Існує думка, що потрібно проводити оцінку, як ділових так і особистісних якостей працівників, за визначеними напрямками: трудовими якостями, організаторськими здібностями, особистісними якостями, психологічною сумісністю із колективом, компетентністю, комунікабельність співпраці з громадянами. За значимістю напрями оцінювання діяльності працівника всі є неоднаковими, бо кожен має свою схему-шкалу оцінювання. Прийнято, оцінку трудових якостей проводити за схемою: працьовитість – старанність, бажання працювати, людина без ознак ліні; діловитість – людина розумна й серйозна, відповідальна, знає справу, готова розпочати відповідні заходи в необхідний момент, здатність до творчості – полягає в оригінальному мисленні, допитливості, здатності розвивати, пропонувати новий і свіжий підхід до стандартних проблем; якість виконаної роботи – виокремлюється точністю та акуратністю у виконанні дорученої роботи; результативність праці – наявність передбачених результатів.

Для підвищення особливої уваги працівників правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави, до виконання поставлених цілей, розгляду конкретних справ необхідно провести підвищення особистої відповідальності, що сприятиме зниженню їх відчуження і посиленню їх відданості та компетентності у справі обслуговування громадських інтересів.

Велика увага експертної оцінки соціальної ефективності правоохоронця приділяється порівняльному аналізу основних індикаторів, що визнає основні критерії якості роботи. При порівнянні поточної інформації необхідно провести: аналіз діяльності за попередній рік; аналіз за подібними сферами повноважень;

на узгодження стандартів та норм, цілей, встановлених на початку року; за вартістю або результатом подібної діяльності в інших органах чи приватному секторі.

Результат праці правоохоронця залежить від специфіки одержуваного результату та визначається, виходячи з кількісних та якісних критеріїв (обсягу, повноти, якості, своєчасності виконання закріплених за ними посадових обов'язків та ін.), що становить підсумок діяльності кожного працівника окремо.

Для поглибленого вивчення оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави, необхідно проаналізувати наступні методи оцінки діяльності працівника.

Найбільш розповсюджений метод – це метод управління за цілями. Метод заснований на оцінці досягнення працівником цілей, визначається на конкретний термін. Включає в собі систематичне обговорення виконаних цілей. Вимагає чіткого кількісного визначення цілей і термінів їхнього досягнення. Переважно використовується для оцінки керівників.

Метод передбачає послідовне застосування певних елементів: створення зрозумілих і добре сформульованих цілей роботи, яку необхідно виконати; розробку плану дій, в якому формулюються шляхи досягнення цілей; виконання плану дій; оцінку досягнутих результатів; коригування діяльності в разі потреби; формулювання нових цілей майбутньої діяльності.

Наступний метод шкали графічного рейтингу полягає в визначенні відповідної оцінки кожної риси характеру оцінюваного працівника: кількості та якості роботи, ініціативності, здатності до співробітництва, надійності. Оцінювання проводиться згідно рейтингу за показниками, що визначає відповідний результат “відмінно” чи “незадовільно”.

Метод вимушеного вибору використовується керівництвом, підлеглими, колегами для оцінки ефективності діяльності, оснований на визначенні найбільш характерних для даного працівника характеристик (описів), що відповідають

ефективній і неефективній роботі. За бальною шкалою розраховується індекс ефективності.

За допомогою шкали рейтингу також проводиться описовий метод, який дозволяє розкрити переваги і недоліки поведінки працівника за визначеними критеріями (кількістю та якістю роботи, знанням роботи, підвищенню кваліфікації, особистими якостями, ініціативністю та ін.)

Для методу анкет, який проводиться за загальним рейтингом та включає набір описів поведінки працівника, з яких вибираються оцінки, властиві працівників.

Для методу вирішальних ситуацій працівникові правоохоронних органів потрібно обрати з запропонованого списку описів правильні чи помилкові поведінки в окремих вирішальних ситуаціях, на основі чого і проводиться оцінка.

Заснований на використанні вирішальних ситуацій шкали метод рейтингових поведінкових установок, що проводить характеристику результативності праці на підставі рейтингу опису поведінки працівника та його кваліфікації.

Метод спостереження за поведінкою заснований на спостереженні й оцінці поведінки працівника правоохоронного органу, що забезпечує фінансово-економічну безпеку держави, у вирішальній ситуації поточного часу і фіксації кількості випадків типового чи специфічного поведінки.

Вибір конкретного методу оцінки праці правоохоронних органів відбувається загалом на рівні окремих органів, що нерозривно пов'язано вибором методів оцінки ефективності в цілому.

Запровадження оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів не може розглядатися у відриві від інших заходів адміністративної реформи, деякі з яких мають бути передумовою для впровадження методу управління за цілями.

В нашій державі існує формальне ставлення працівників правоохоронних органів, до оцінки їх діяльності. Ця проблема виникла через відсутність законодавчого закріплення процедури оцінювання ефективності діяльності та її

безпосереднього зв'язку з оплатою праці. Для вирішення цієї проблеми доцільно було б розробити чіткі адміністративні регламенти діяльності органів, законодавчо закріпити основні критерії та показники ефективності діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку країни та запропонувати універсальний спосіб проведення оцінювання діяльності при позитивному проходженні якого працівник отримував винагороду за належно виконану ним роботу.

Для прикладу можна розглянути підходи до оцінки ефективності поліції, які існують в Україні. Особливість першого підходу полягає в тому, що він апріорно визначає «хорошу ефективність» наперед. Тобто, встановлено чіткі правила, які дають змогу спостерігати та вказують, коли поліцейські отримують визнання своєї ефективності [36].

Суб'єктивна оцінка ефективності працівника поліції проводиться за допомогою суб'єктивних суджень та визначається розходження між результатами ефективності і визначенням того, наскільки вкладені зусилля досягають цілей поліцейської діяльності.

Відмінність даних підходів полягає в тому, що оцінка в них базується по різному: оцінка базується на правилах, сформованих наперед, а суб'єктивна оцінка визначається за результатами діяльності працівника поліції.

Необхідно розуміти внутрішню сутність оцінки та її ефективне застосування. Для цього розділимо поняття оцінки: як функції; як результату; як процесу. Переважаючим у сучасних дослідників є поняття оцінки ефективності як процесу, в цьому випадку вона є діяльністю, в основу якої покладено порівняння двох об'єктів між собою, або ж навіть з третім об'єктом, що є еталоном до якого потрібно наблизитися.

Можна підвести підсумок раніше зазначеному, оцінювання працівників – це складна процедура, за допомогою якої виявляється ступінь відповідності якостей працівника, його трудової поведінки своїм посадовим інструкціям, результатів діяльності певним вимогам.

Оцінка працівників класифікується за багатьма цілями. Найпоширенішою є класифікація цілей оцінки, розроблена відомим фахівцем у галузі розвитку людських ресурсів Д. Макгрегором: 1) інформативна мета, яка полягає в забезпеченні керівників різних рівнів управління необхідними даними про роботу своїх підлеглих, а також про їх індивідуальні здобутки та недоліки; 2) мотиваційна мета, яка передбачає взаємозв'язок матеріальної винагороди і морального заохочення з трудовою поведінкою і результатами праці і таким чином орієнтує персонал на покращення діяльності, набуття нових професійних навичок, необхідних для кращого виконання завдань із соціального захисту; 3) адміністративна мета, яка постійно реалізується у процесі прийняття кадрових рішень: підвищення (пониження) по службі, переведення на іншу роботу, перепідготовка та перекваліфікація, заохочення або покарання, припинення трудового договору [37].

При подальшому аналізі доцільно було б визначити критерії оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави, під критерієм розуміється мірило оцінки діяльності відповідного органу.

Отже, завданнями критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів можна назвати: безпосереднє оцінювання діяльності органу; залежність громадської думки від сприйняття результативності діяльності правоохоронних органів; виявлення проблем які виникають під час діяльності відповідних органів; аналіз результатів оцінювання, проектування рекомендацій та способів їх завпровадження.

Для ефективної діяльності правоохоронних органів слід запропонувати ґрунті критерії оцінки, щоб уникнути випадків коли правоохоронний орган підмінює мету своєї діяльності метою досягнення цілей ефективності будь-якими способами, методами чи засобами [38].

Показати ефективність діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави через призму цифр не

можливо, випадки коли правоохоронець працює на статистичні данні, такі як кількість працівників, показники розкриття злочинів, його мета тоді досягнення планових результатів понад усе, так і можуть виникнути зловживання службовим становищем та порушення прав і свобод громадянина. Наслідком цього буде зростання недовіри до правоохоронних органів з боку населення, до тих пір, поки буде вимагатись конкретний процент розкриття злочинів. Отже застосування тільки кількісних показників, як критеріїв оцінки діяльності правоохоронців є недоречним. Головним критерієм оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку, повинен бути економічний результат, тобто повернення до Державного бюджету коштів (відшкодування державі збитків завданих неправомірними діями чи бездіяльністю інших осіб). Слушною є думка І. Оххріменка, який зазначає що державний стандарт надання правоохоронних послуг, а отже оцінка ефективності службової діяльності правоохоронних органів, має перебачити систему кількісно - якісних параметрів, а не лише кількісних [39].

Для більш об'єктивного аналізу оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку країни слід звернутися до випадків «неефективної діяльності», прикладом може біти діяльність органів досудового розслідування, після якої прокурор не зумів довести в суді обгрунтованість вини обвинуваченого, в результаті чого був постановлений виправдувальний вирок. Такий випадок не підвищує рівень ефективності діяльності відповідних органів, адже покладені на правоохоронні органи завдання не були виконані. Основним під час оцінки їхньої діяльності є співвідношення її мети діяльності і результату. Спираючись на проаналізовані визначення, можна зробити висновок, що оцінка ефективності діяльності правоохоронних органів – це відповідний процес, який спрямований на визначання конкретного внеску в покращення економічного становища держави правоохоронними органами, який виконується в межах її компетенції, завдань і цілей.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ВНУТРІШНЬОГО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

2.1. Особливості проведення внутрішньої оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки

Визначення рівня забезпечення фінансово-економічної безпеки країни залежить від здатності протистояти загрозам внутрішнього та зовнішнього характеру, що насамперед впливають на її нормальне функціонування. А саме забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, яке здійснюється правоохоронними органами, які виконують свої повноваження у сфері економіки. При забезпеченні національної безпеки на сучасному етапі розвитку міжнародної спільноти треба окремо виділити питання, що стосуються вирішення економічних та фінансових питань.

Аналізуючи ситуацію, яка склалася в Україні на даний час, можна дійти висновку про наявність високого рівня фінансово-економічної злочинності, що показує низький рівень фінансово-економічної безпеки, все це викликано через неспроможність правоохоронних органів проводити розслідування та припиняти правопорушення у сферах економіки й фінансів.

Варто зазначити, те що органами на яких покладено забезпечення фінансово-економічної безпеки, відповідно до їх компетенції є: органи прокуратури, органи Національної поліції, підрозділи податкової міліції Державної фіскальної служби України, Національне антикорупційне бюро. Після вивчення їх прав, обов'язків, завдань можливо зробити висновок, що

частина повноважень дублюються у деяких органів, що спричиняє проблеми розмежування компетенції правоохоронних органів під час забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, виникають проблеми з координацією взаємодії між різними органами при цьому і з відповідними органами інших країн світу.

Тому у межах забезпечення фінансово-економічної безпеки необхідно покращити розмежування компетенції, що призведе до покращення ефективності діяльності відповідних органів та визначити особливості оцінки правоохоронних органів, для подальшого розвитку та збереження національної безпеки в цілому. Для вирішення даного питання необхідно звернутися до порядку внутрішнього оцінювання правоохоронних органів.

Що стосується внутрішньої оцінки діяльності конкретних органів то вона здійснюється уповноваженими (зазвичай вищестоящими) органами влади, чи окремим підрозділом органу, що перевіряєть (наприклад проведення анкетувань, надання звітності та інше), а зовнішня проводиться безпосередньо у повноваженими органами, які не входять до структури перевіряємих органів.

Для розробки поняття засад оцінювання потрібно звернутися до самого слова «засада», що в перекладі з латинської мови означає «основа» або «першооснова». Під засадами слід розуміти керівні ідеї, які виражають суть, основні властивості і загальну спрямованість об'єкта.

При оцінюванні іноді звертаються до такого поняття, як «критерій», на мою думку, це мірило для визначення, оцінки предмета, явища; ознака, взята за основу класифікації, отже критерій оцінки - це відповідна ознака предмету, що береться за основу для класифікації, засадами оцінювання – основоположні начала, які визначають напрям оцінювання.

Правоохоронна діяльність взагалі належить до невиробничої (соціальної) сфери, тому результати діяльності повинні оцінюватися інакше, ніж у виробничій (економічній) сфері. Оцінювання діяльності через показники відображенні у статистичній звітності правоохоронних органів, за своєю природою не є (економічними) грошовими, крім тих що характеризують

діяльність щодо боротьби з економічними злочинами, а також діяльність податкових органів [40,с. 23-25].

Доцільно запропонувати загальні методичні підходи до внутрішньої оцінки результатів правоохоронної діяльності, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави за двома категоріями, такими як вид злочину та розрахунки результату по цьому злочину, наприклад: економічні злочини та порушення господарського законодавства оцінюються за фактичним розміром заподіяної шкоди та додатковими економічними санкціями; податкові злочини – фактичною сумою податків, прихованих від оподаткування та накладенням додаткових економічних санкцій; контрабанда – ринковою вартістю вирученої контрабандної продукції; хабарництво – за фактичним розміром виявлених хабарів; виготовлення та збут недоброякісної небезпечної та контрафактної продукції – ринкова вартість вирученої продукції та додаткові економічні санкції.

Визначаючи особливості оцінювання, доцільно звернутися до відповідних критеріїв-показників оцінювання ефективності правоохоронних органів, що забезпечують економічну безпеку в Україні тому цим органам необхідно дотримуватись: 1) дотримання розумності строків протягом виконання своїх посадових обов'язків; 2) визначати показник профілактики та попередження злочинів (рівень залучення правоохоронців до активної служби; види та кількість попереджених злочинів); 3) зменшувати показник законності (кількість скарг щодо неправомірної відмови у відкритті справ, незаконності закриття справ, зловживання службовим становищем); 4) показник професійності працівників правоохоронного органу; 5) громадська думка, що визначатиме рівень довіри населення до правоохоронців; 6) економічного аспекту їх роботи (скільки коштів виділено на утримання правоохоронців з бюджету і скільки повернуто в результаті здійснення ними своїх повноважень) [41, с. 78]; 7) показник кількості поданих скарг до кількості справ, що були завершені з обвинувальним актом чи звільнені від відповідальності.

Можливо проаналізувати особливості внутрішнього оцінювання правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави на прикладі окремих правоохоронних органів.

Особливості діяльність органів прокуратури закріплена в Законі України «Про прокуратуру» від 2015 р. У прокурорській практиці України, зокрема щодо оцінювання її ефективності, є низка правових проблем. Одна з них полягає у відсутності відповідної законодавчої бази в частині нормативно-правової регламентації критеріїв оцінювання діяльності прокуратури. Для оцінки ефективності функціонування органів прокуратури найбільш важливим є те, що їх роботу можна визнати ефективною лише у разі, якщо вони успішно виконують завдання щодо оптимального захисту гарантованих Конституцією України прав і свобод людини і громадянина та інтересів держави. Саме в цьому завданні виражається сутність і найважливіший аспект поняття ефективності прокурорської діяльності [42].

Визначення чіткого переліку критеріїв оцінювання органів прокуратури не існує, як і єдиного визначення у нормативній базі немає, натомість існують лише окремі аспекти оцінки діяльності даного органу в різних нормативних документах.

В паспорті бюджетної програми на 2017 рік Генеральної прокуратури України зазначено, що обсяг бюджетних призначень становить з загального фонду 4 893 426, 6 тис. гривень та із спеціального фонду 3 005 тис. гривень. Тоді як під час виступу Генерального прокурора України Юрія Луценка у Верховній Раді України 24 травня 2017 році була надана інформація щодо результатів діяльності Генеральної прокуратури України за рік. З його слів нова прокуратура приносила щодня до державного бюджету приблизно 142 мільйона гривень, а за рік завдяки діяльності Генеральної прокуратури України та робітників правоохоронної діяльності до державної скарбниці повернуто 52 млрд гривень [43].

Спираючись на ці данні можна зробити висновок, що економічна складова діяльності інституту прокуратури працює таким чином, що видатки на його

утримання фактично менші за суму коштів, що повертаються до державного бюджету, а отже відображається позитивна сторона діяльності органів прокуратури України. Все це можна охарактеризувати, як економічну складову оцінювання діяльності органів прокуратури.

Можна також визначити формальний вид проведення оцінювання ефективності діяльності органів прокуратури, як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки, відповідно до результатів проходження щорічної таємної перевірки доброчесності. У статті 19 Закону України «Про прокуратуру» наголошено, що таємну перевірку доброчесності прокурорів Генеральної прокуратури України, регіональних і місцевих прокуратур проводять підрозділи внутрішньої безпеки в порядку, затвердженому Генеральним прокурором [24].

Іншим аспектом оцінки діяльності органів прокуратури можна виділити безпосередні статистичні данні, які є показником службової діяльності органів прокуратури, що закріплюються у звітах даних органів. Якщо брати звіти Генеральної прокуратури за 9 місяців 2018 р. діяльності, а саме звіт про протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, який безпосередньо впливає на стан фінансово-економічної безпеки України.

Відомості про кримінальні правопорушення, які передували (предикатні кримінальні правопорушення) ст. 209 Кримінального кодексу України, у кримінальному провадженні кримінальних правопорушень, у яких досудове розслідування проводилося слідчими органів прокуратури: кількість кримінальних правопорушень, у яких досудове розслідування не закінчене на початок звітного періоду - 71; зареєстровано кримінальних правопорушень у звітному періоді - 45; кількість кримінальних правопорушень, кримінальні провадження за якими направлені до суду з обвинувальним актом (ст.291 КПК України) [44], що стосується аналогічних показників 2017 р. за 9 місяців то вони наступні: кількість кримінальних правопорушень, у яких досудове розслідування не закінчене на початок звітного періоду - 45; зареєстровано кримінальних правопорушень у звітному періоді - 57; кількість кримінальних

правопорушень, кримінальні провадження за якими направлені до суду з обвинувальним актом (ст.291 КПК України)- 5, а установлена сума доходів, здобутих злочинним шляхом (за обвинувальними актами ст 209 ККУ) на 2017 р. становить 716873 118 грн., а на 2018 р. – 890 530 378 грн. ці данні показують повільність розслідування злочинів взагалі, та те що дії вчиненні правоохоронними органами є не досить ефективними [45].

На виконання Закону України «Про запобігання корупції», антикорупційної програми Генеральної прокуратури України на 2018 рік, затвердженої наказом Генеральної прокуратури України від 28.02.2018 № 36, погодженої рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 05.04.2018 № 167, Комісією з оцінки корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури проведена оцінка результатів виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою [46].

Згідно наказу це положення визначає загальні засади діяльності Комісії з оцінки корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури. Комісія є консультативно-дорадчим органом, який утворюється у Генеральній прокуратурі України для проведення оцінки корупційних ризиків [47].

Таким чином, проведеними оцінкою та моніторингом стану виконання 41 заходу, передбаченого додатком, встановлено, що упродовж I півріччя 2018 року (з урахуванням проведеної оцінки у I кварталі 2018 року): виконано – 21 захід, або 51 %; перебувають на стадії виконання – 20, або 49 %.

Вжиті заходи здатні сприяти досягненню основної мети розробки антикорупційної програми відомства – створення додаткових запобіжників вчиненню працівниками органів прокуратури корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень.

Так можна зробити висновок, що одним із критеріїв оцінки корупційних ризиків у діяльності працівників прокуратури є звіти Комісії з оцінки корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури.

Стосовно оцінки ефективності діяльності національної поліції, як суб'єкта забезпечення фінансово-економічної безпеки, то об'єктивно оцінювати роботу

кожного поліцейського, за кількісним показником: розкритих злочинів та направлених до суду кримінальних проваджень, а не критерій оцінки який показує загальну кількість скоєних злочинів на відповідній території [48].

Законодавчо закріплено зовнішню засаду оцінювання діяльності поліції в ст. 11 «Про національну поліцію», де рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Дійсно, в законі прописано, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Оцінка цього рівня проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом міністрів України. За три роки нічого так і не було проведено, хоча на початку 2018-го в уряді затвердили документ, згідно з яким за кілька днів має бути проведена незалежна оцінка рівня довіри населення до поліції.

Довіра до поліції падає з низки причин. Одна з них – часті аварії поліцейських. У новинах раз у раз з'являється інформація про різні ДТП за участю правоохоронців, а нещодавно стало відомо, що в ДТП потрапив кожен шостий автомобіль Нацполіції [49].

Відповідно до основних положень керівника поліції можна виділити формальний критерій оцінки ефективності діяльності поліції, а саме подання звіту Міністру внутрішніх справ України про виконання покладених на поліцію завдань.

Кількісним критерієм внутрішньої оцінки діяльності Національної поліції є рівень розкриття злочинів, за яким у 2016 році – всього було розкрито 154,7 тис. злочинів з 562 тис., а у 2017 році було розкрито на 40 тис. злочинів більше, а всього їх зареєстрували близько 500 тис., що показує що відсоток розкриття злочинів в порівняння з зареєстрованими становить близько 40% [50]. Аналізуючи далі закон можна виділити внутрішню засаду оцінювання ефективності діяльності, як атестування поліцейських. Відповідно до ст. 57 Закону України «Про національну поліцію», атестування поліцейських проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей,

освітнього та кваліфікаційного рівнів, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри.

Наступним способом внутрішнього оцінювання ефективності діяльності є проведення аудитів.

Наказом Національної поліції України від 25.10.2017 № 1110 затверджено Положення про Департамент внутрішнього аудиту Національної поліції України.

ДВА НПУ є структурним підрозділом апарату центрального органу управління поліції, який є головним у сфері організації та координації діяльності підрозділів внутрішнього аудиту міжрегіональних територіальних органів Національної поліції, територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві [51].

ДВА НПУ є організаційно і функціонально незалежним, безпосередньо підпорядковується та є підзвітним Голові Національної поліції України, його діяльність побудована на принципах незалежності та об'єктивності, верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості, прозорості та політичної нейтральності.

Існують планові внутрішні аудити, які проводяться згідно річних планів, порядок яких затверджує Голова Національної поліції, головною метою якого є попередня оцінка ризиків у діяльності об'єкта аудиту (підрозділу поліції), що можуть мати негативні наслідки.

Внутрішній аудит організовується та проводиться із урахуванням Стандартів внутрішнього аудиту, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 04 жовтня 2011 року № 1247, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 20 жовтня 2011 року за № 1219/19957, Кодексу етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 29 вересня 2011 № 1217 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17 жовтня 2011 за № 1195/19933 та інших

організаційно-розпорядчих актів з питань організації та проведення внутрішнього аудиту.

На підставі наказів Національної поліції України можуть проводитися як планові так і позапланові внутрішні аудити. Позапланові внутрішні аудити проводяться за рішенням Голови Національної поліції України [25].

На ДВА НПУ покладено обов'язок надавати Голові Національної поліції України об'єктивні та незалежні висновки та рекомендації, що стосуються функціонування системи внутрішнього контролю та її удосконалення системи управління, запобігання розкрадання державного бюджету, а саме фактам незаконного, неефективного і нерезультативного використання коштів та державного майна, запобіганню виникненню помилок в діяльності органів поліції.

ДВА НПУ проводить оцінку: ефективності функціонування системи внутрішнього контролю; ступеня виконання і досягнення цілей, визначених у стратегічних та річних планах; ефективності планування і виконання бюджетних програм та результатів їх виконання; якості надання адміністративних послуг та виконання контрольних-наглядових функцій, завдань, визначених актами законодавства; стану збереження активів та інформації; стану управління державним майном; правильності ведення бухгалтерського обліку та достовірності фінансової і бюджетної звітності; ризиків, які негативно впливають на виконання функцій і завдань органів поліції [51].

У своїй діяльності ДВА НПУ керується Конституцією України та законами України, указами Президента України, актами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Бюджетним кодексом України, Законами України «Про Національну поліцію», «Про запобігання корупції», нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ України, організаційно-розпорядчими актами Національної поліції України, іншими актами законодавства України і нормативно-правовими актами [52].

Так як і в інших органах Національне антикорупційне бюро України надає звіти про свою діяльність – це можна виділяти, як формальний критерій

внутрішньої оцінки ефективності діяльності цього органу. Ст. 26 визначено, що кожного року не пізніше 10 лютого та 10 серпня подає Президенту України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України письмовий звіт про діяльність Національного бюро протягом попередніх шести місяців [21]. В ньому повинна міститися інформація про наступне: статистичні дані про результати діяльності (кількість зареєстрованих заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у розрізі кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро; взаємодію з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями; кількість оперативно-розшукових справ, заведених Національним бюро, та їх результативність; кількість осіб, щодо яких складено обвинувальні акти щодо вчинення ними кримінальних правопорушень, а також щодо яких набрав законної сили обвинувальний вирок суду щодо вчинення ними кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро чи щодо яких набрав законної сили виправдувальний вирок суду щодо вчинення ними відповідних правопорушень; результати проведених перевірок на доброчесність, можна виділяти, також як формальний вид внутрішнього оцінювання); співпрацю з компетентними органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями та укладені з ними угоди про співпрацю, представництво інтересів за кордоном та інше.

Зовнішнє оцінювання даного органу проводиться способом громадських слухань. Комітет Верховної Ради України, до предмету відання якого належать питання боротьби з корупцією, не рідше одного разу на рік проводить відкриті для громадськості слухання на тему діяльності Національного бюро, виконання покладених на Національне бюро завдань, додержання ним законодавства, прав і свобод осіб.

Також можна окремо виділити зовнішній спосіб оцінювання ефективності діяльності, як аудит, який проводиться кожного року проводиться незалежна зовнішня оцінка (аудит) ефективності діяльності Національного бюро, його операційної та інституційної незалежності, у тому числі шляхом вибіркового

аудиту кримінальних проваджень, досудове розслідування у яких здійснювалося Національним бюро та було завершено, обов'язок проведення даної оцінки покладено на комісія зовнішнього контролю у складі трьох членів. Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України [21].

Для проведення оцінки (аудиту) члени комісії зовнішнього контролю мають право: 1) доступу до матеріалів кримінального провадження, досудове розслідування у якому здійснювалося Національним бюро, іншої інформації (документів) у володінні Національного бюро (з обмеженнями, передбаченими Законом України "Про державну таємницю"); 2) проводити конфіденційні інтерв'ю з працівниками Національного бюро, прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, працівниками інших державних та правоохоронних органів, а також іншими особами, які володіють інформацією (документами), необхідними для проведення оцінки (аудиту).

Що стосується внутрішнього оцінювання Служби безпеки України, то як і інші правоохоронні органи, що забезпечують фінансово-економічну безпеку, вона відповідно надає звіти. Згідно Закону України «Про службу безпеки України», а саме ст. 31.в якій зазачино про постійний контроль за діяльністю Служби безпеки України, дотриманням нею законодавства здійснюється Верховною Радою України. Голова Служби безпеки України щорічно подає Верховній Раді України звіт про діяльність Служби безпеки України.

Щодо особливостей діяльності Служби безпеки України то вона інформує про свою діяльність через засоби масової інформації, шляхом надання відповідей на запити на доступ до публічної інформації та в інших формах у визначеному законодавством порядку [20].

Виявлення та оцінка корупційних ризиків у діяльності СБУ, встановлення причин і умов їх виникнення, реалізація заходів щодо їх усунення (мінімізації) проводиться комісія з оцінки корупційних ризиків у діяльності Служби безпеки України, Управління внутрішньої безпеки.

Стосовно критеріїв оцінювання діяльності Служби безпеки України, як субекта що забезпечую фінансово-економічну безпеку, то організацією

проводиться електронне декларування, що щороку протягом січня – квітня проводиться управлінням внутрішньої безпеки, Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення, начальники (керівники) інших функціональних підрозділів Центрального управління, установ, закладів, регіональних органів СБУ. На мою думку електронне декларування є важливим способом контролю за фінансовим становищем працівників, це є одним із засобів виявлення прикладів зловживанням службовим становищем, адже декларація повинна показати зміни фінансового становища за рік. Але даний вид контролю в нашій країні ще не є добре впровадженим, бо повсякчас зустрічаються випадки недобросовісного декларування майна.

Можна зробити висновок що універсальною засадою внутрішнього оцінювання є проведення звітності відповідними органами, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави.

Саме звіти правоохоронних органів дають можливість проаналізувати та прослідкувати за деякими критеріями оцінювання, а саме за виконанням річних планів, результатами проведених розслідувань за підзвітний період, статистичними даними відносно показників розкритих справ та коштів що були виділені для забезпечення нормального функціонування органу та сум, що були повернутими до бюджету під час виконання ними своїх службових обов'язків.

Але як бачимо законом не передбаченні особливості, способи, критерії оцінювання правоохоронних органів, тому варто на законодавчому рівні закріпити ці категорії понять. Цьому допомогло б створення одного незалежного органу, який проводить оцінку ефективності діяльності всіх органів, надає проекти до законів стосовно особливостей внутрішнього оцінювання кожного правоохоронного органу та аналізує проведенні оцінки та надає консультації стосовно покращення діяльності правоохоронних органів. Необхідно передбачити у законодавстві України особливості, способи, критерії оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів та визначити поділ оцінки на внутрішню та зовнішню.

2.2. Вплив внутрішніх засад оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів, як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України на громадську думку

Оцінка ефективності діяльності органів влади може бути «твердою» (статистичні дані) та «м'якою» (обстеження громадської думки, експертні опитування, публікації у засобах масової інформації тощо), згідно цього вважається, що оцінювання рівня довіри населення, а саме рівень довіри населення є одним із факторів впливу на громадську думку стосовно органів публічної влади здійснюється із застосуванням системи індексів довіри (інтегрального та багато параметричного). Інтегральний індекс довіри розраховується як середнє арифметичне індексу узагальненої довіри та індексу рівня особистої довіри. Існує також багато параметричний індекс, він складається з двох взаємодоповнюючих субіндексів, а саме: структурних умов і виправданих очікувань [53].

Взагалі, як зазначалося раніше правоохоронна діяльність пов'язана з реалізацією монопольного права держави на легітимний примус (заходів право-обмежувального характеру) на підставах та у межах визначеного чинним законодавством. Правоохоронні органи постійно взаємодіють із зовнішнім середовищем, від так вони не можуть функціонувати у вакуумі. Комунікація з населенням є одним з пріоритетів діяльності правоохоронця, що зумовлено реалізацією соціально акцептованих повноважень у сфері протидії злочинності та для на надання громадянам якісних правоохоронних послуг у контексті реалізації суспільного «замовлення на безпеку».

Громадська думка - є станом масової свідомості, що показує відношення до соціальних подій та діяльності правоохоронних органів, окремих спільнот або індивідуумів, що слугує як форма зворотного зв'язку між правоохоронним співтовариством та соціумом.

Спираючись на світовий досвід, який показує, що індекс довіри населення до правоохоронних органів установлює відповідність законодавчо визначеним правовим стандартам, а також суспільним очікуванням. Сучасна парадигма оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів має такі особливості, які полягають в тому що: «критеріями результативності повинні бути не кількісні показники, а якість роботи, індикатором якої є зростання довіри громадян». Через діагностику досягнутих цілей та функціональних результатів, тобто виконання поточних завдань правоохоронних органів здійснюється їх оцінювання діяльності. Гаврилюк Т. визначає три ефективності діяльності правоохоронних органів: технологічна, економічна і соціальна. Технологічна ефективність полягає у раціональності, обґрунтованості і послідовності виконуваних дій. Економічна ефективність визначається співвідношенням використаних для певного завдання ресурсів та досягнутих реальних результатів. Соціальна ефективність відображає рівень задоволеності населення якістю надання правоохоронних послуг та сприяє націлюванню правоохоронних органів на досягнення соціально значущих результатів [54, с.70]. Довіра населення до діяльності правоохоронних органів має емоційно-вольовий вимір та може формуватися під впливом таких чинників, як особистий досвід комунікації особи з працівниками, поведінка та професійна компетентність яка формулює сприйняття правоохоронного органу, визначення його відповідності законодавчо визначеній меті та очікуванням суспільства; думки оточуючих, тобто досвіду спілкування з представниками цих органів родичів, знайомих або колег, відгуки враження яких можуть впливати на особистісне сприйняття правоохоронного органу; інформації про діяльність правоохоронних органів та окремих працівників, у вигляді звітів, оприлюдненої в друкованих або електронних засобах масової комунікації [54, с.69–70]. Як раціональні так й ірраціональні переконання людини впливають на довіру до правоохоронних органів.

При зниженні у соціумі інтенсивності відчуття страху перед злочинністю та зростання рівня задоволеності діяльності правоохоронних органів

спостерігається зміцнення та ріст довіри населення. Всі ці показники мають суб'єктивний, абстрактний характер це зумовлює необхідність вироблення комплексу логічно об'єктивованих критеріїв оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів та їх поділу на загальні (що характеризують діяльність сукупності суб'єктів, об'єднаних родовою назвою «правоохоронні органи») та спеціальні (артикульовані з урахуванням специфіки правосуб'єктності конкретного правоохоронного органу).

Загальний індекс довіри до правоохоронних органів має визначатися з урахуванням рівня латентної злочинності (охоплює не заявлені злочини, не обліковані злочини, невстановлені злочини), кількості скарг на дії працівників, розміщених у засобах масової інформації критичних публікацій про діяльність правоохоронних органів, кількості вчинених працівниками кримінальних правопорушень, кількості вчинених працівниками, кількості дисциплінарних стягнень, накладених за скаргами громадян уповноваженими суб'єктами з дотриманням законодавчо закріпленої процедури дисциплінарного провадження. Визначення критеріїв оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів має здійснюватися з обов'язковим урахуванням специфіки правового регулювання їх оперативно-службової діяльності, результатів правозастосовної діяльності.

Порівняно з минулим роком баланс довіри чи недовіри в Україні у всіх інституцій або майже не змінився, або погіршився. Результати проведених соціологічних опитувань показали, що рівень довіри до діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави в Україні, досить низький. Станом на 2017 рік 65,8% українців не довіряють Національній поліції. Про це свідчать дані опитування центру соціологічних досліджень "Софія". Так, 40,4% респондентів зовсім не довіряють поліції, 25,4% - швидше не довіряють, 2,5% - повністю довіряють, 20,8% - швидше довіряють, 10,9% - не змогли відповісти.

У той же час прокуратурі не довіряють 81,4% опитаних: 57,8% респондентів зовсім не довіряють прокуратурі, 23,6% - швидше не довіряють, 1,3% - повністю довіряють, 7,8% - швидше довіряють, 9,5% - не змогли відповісти [55].

Стосовно даних наданих Фондом "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва, то порівняно з минулим роком баланс довіри чи недовіри в Україні у всіх інституцій або майже не змінився, або погіршився. Спостерігається тенденція в українців, така що вони не довіряють усім керівним інституціям, а довіряють – волонтерам і громадським організаціям.

Набирається темп зростання недовіри населення, до найвищих керівних інстанцій. Це перш за все Верховна Рада, це - уряд України, це всі правоохоронні інституції, прокуратура, суди, державний апарат, Президент, Національний банк, комерційні банки, політичні партії. До лідерів недовіри також потрапили такі складові правоохоронної системи як суди (-75%) та прокуратура (-74%). Дуже високим рівень недовіри виявився і до комерційних банків (-73%) та Національного банку України (-67%). Негативний баланс довіри чи недовіри мають й інші соціальні інституції: поліція (-46%), СБУ (-26,5%), профспілки (-25%), західні ЗМІ (-22%), патрульна поліція (-19%), Омбудсман (-17%), НАБУ (-12%), органи місцевого самоврядування (-12%), ЗМІ України (-6%).

З позитивних змін спостерігається покращення рівня довіри порівняно з минулим роком у НАБУ. Це єдина державна інституція, у якої на 17% покращився баланс довіри/недовіри. Хоча переважає недовіра (-12).

Загальнонаціональне дослідження проведено Фондом "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова з 15 по 19 грудня 2017 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2004 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3% [56].

Існує цікава динаміка зміни штату поліцейських, що негативно може впливати на рівень довіри населення до даного правоохоронного органу, це в результаті призведе до перегляду поглядів громадян. Як повідомив журналістам

керівник патрульної поліції України Олександр Фацевич, у 2018-му році з патрульної поліції звільнилося 400 працівників. А за три роки існування патрульної поліції в Україні звідти звільнився кожен сьомий співробітник. Основною причиною Фацевич називає велике навантаження на поліцейських.

Однак експерти вказують на те, що причина дещо глибша. За словами директора Харківського інституту соціальних досліджень Дениса Кобзіна, більшість поліцейських звільняється через низьку зарплатню та відсутність інструментів щось реально змінити в системі. Після першої хвилі захоплення професією і селфі з українцями патрульним поліцейським довелося зіштовхнутись з жорсткою реальністю - завантажуваним керівництвом, централізованою системою ухвалення рішень, роботою "на показники", порушенням соціальних прав, старою несправедливою системою роботи, коли форму та бензин для авто поліцейським доводиться купувати за свій кошт. "Лоск спав і молоді амбітні патрульні зрозуміли, що ні на що не можуть вплинути. Їм доводиться працювати зі старими кадрами в старих умовах, коли ти не захищений від свавілля начальника. Тому багато хто звільняється, стверджує Денис Кобзін [57].

Отже, оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів залежить від пануючої доктрини криміногенних детермінант і пов'язаної з нею концепції протидії злочинності.

Зараз спостерігається загострення соціально-економічної ситуації в Україні, що призводить до збільшення занепокоєння громадян станом правопорядку в державі, зростає недовіра до правоохоронних органів. Комунікація між громадянами і владою є важливою соціальною функцією у демократичному суспільстві і виконує її громадська думка.

Для аналізу поняття «громадська думка» необхідно розкрити витоки даного поняття. Іменник «думка» як результат міркування, продукт мислення, з цього можна стверджувати, що «думка» є знанням в окремій галузі чи наслідком твердої індивідуальної позиції, або навпаки, невизначений і суб'єктивний індивідуальний погляд (система переконань – «враження», «почуття»,

«уявлення») [58, с. 863]. Прикметник «громадський», характеризує громаду, пов'язується суспільством, народом. Це поняття є антиподом поняттю «індивідуальне» свідчить про те, що належить усій громаді чи державі і головне може становити загальнонаціональний інтерес. У зарубіжній науковій літературі громадська думка носить полісемантичне забарвлення, зважаючи на особливості конкретної мовної групи. Отже, «громадська думка» не є лише результатом статистичного узагальнення позицій більшої кількості людей, настрої маси, натовпу, залишаються на рівні ірраціональної колективної свідомості [59, с. 85]. Німецький філософ Ю. Габермас розглядає громадську думку як сукупність позицій освічених людей – власників, а також позиції людей, групова думка яких претендує на загальну значущість власної політичної декларації [60, с. 283].

Громадська думка стосовно діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави – це узагальнений показник їх діяльності, він показує становище й статус органів в суспільстві, ставлення та готовність громадян до можливого співробітництва з органами правопорядку щодо запобігання, припинення та розкриття злочинів.

Вважається, що на громадську думку впливають події більш гостро ніж слова, звичайно, якщо самі слова не інтерпретуються як події. Громадська думка ґрунтується на певних бажаннях чи інтересах, як і індивідуальна.

Громадська думка явище історичне обумовлене, яке не має постійного вигляду, наукове товариство не надає чіткого посилання на систему факторів, що обумовлюють громадську думку. Зазвичай виділяють класифікацію факторів, що детермінують специфіку формування громадської думки за зовнішніми та внутрішніми. Зовнішніми є такі фактори як: політичні, соціально-економічні та соціокультурні. До внутрішніх факторів належать соціально-психологічні [61].

Вважають, що чинниками, які впливають на формування громадської думки про діяльність правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку є: рівень корумпованості правоохоронних органів та перевищення службових повноважень; орієнтованість діяльності на захист всіх прошарків

суспільства; рівень матеріально-технічного та фінансового забезпечення правоохоронних органів.

На громадську думку впливають будь-які фактори, як позитивні так і негативні, хоча позитив не так впливає на зміну твердження як негатив. Виходить, що не тільки високі показники розслідувань, статистичні данні, за якими до бюджету повертаються кошти значно більші ніж видаються на утримання правоохоронних органів, можуть визначити курс громадської думки, вплинути на рівень довіри населення, а й резонансні затримання представників правоохоронних органів, підозрюваних у хабарництві, що широко набувають розголосу в ЗМІ, призводять до формування стійкого негативного стереотипу навколо діяльності правоохоронних органів [62].

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 р. № 58 «Порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції», яка визначила, що визначила основні завдання проведення оцінки, за якими отримання інформації про оцінку населенням якості виконання органом покладених на них завдань і функцій, про відповідність роботи органів і підрозділів Національної поліції очікуванням населення, виявлення зміни перемінних рівня довіри населення до Національної поліції та факторів, що можуть на них впливають [63]. Цей нормативний акт, визначив, особливості проведення оцінки рівня довіри до поліції. Існує багато причин низької довіри до поліції. Одна з найрозповсюдженіших є велика кількість аварій з участю Національної поліції, це звичайно негативно впливає на громадську думку, якщо нещодавно стало відомо, що в ДТП потрапляв кожен шостий автомобіль Нацполіції [64]. Не меншого резонансу отримало висвітлення у ЗМІ низка випадків порушення прав людини у процесі досудового слідства, катувань затриманих, які іноді приводили до їх загибелі [65].

Виходить, що ніякої роботи щодо створення нових показників або введення громадської думки в оцінку діяльності поліції не було зроблено, вона продовжує спиратися на статистичні показники, які зазвичай не мають перспективного впливу на думку громадськості. Думка українців з плином часу

не змінюється, як і 13 років тому, більшість опитаних усе ще дотримується думки, що від насильства в поліції не застрахований ніхто (44,7%). До групи ризику в першу чергу відносять «тих, хто ображає поліцію» — (26,3%), «професійних злочинців» — (26,3%), або «тих, хто скоїв будь-який злочин» — (26,4%).

Для покращення ситуації необхідно всім органам та інститутам держави починаючи від поліції до суду, прикладати додаткових зусиль до досягнення певних стандартів кримінальних процедур, які при реалізації покращать становище громадської думки, по-перше необхідно проводити всі затримання своєчасно оформлюючи та здійснюючи у чіткій відповідності до закону; всі затримані мають бути своєчасно поінформовані про їх права та отримати можливість повідомити третю сторону про факт затримання, отримати можливість спілкування з адвокатом до першого допиту та безперешкодний доступ до лікаря за власним вибором.

Одним із найважливіших напрямків реформи поліції, який вказував на те, що зміни почалися, стали декларації Міністерства внутрішніх справ про те, що стара «сувора» система оцінки діяльності остаточно перестала існувати. Оцінка ефективності діяльності співробітників Національної поліції здійснюється за чотирма напрямками:

- 1) результати зовнішнього опитування;
- 2) оцінка бізнес-середовищем ефективності поліцейської діяльності;
- 3) результати внутрішнього опитування;
- 4) результати виконання пріоритетних завдань [66].

Розглянемо на прикладі поліції проблеми довіри громадян, та шляхи їх подолання. Найтривожнішою складовою проблеми є те, що керівництво поліції не бачить цінності у соціологічних даних, що відображають думку населення, а отже, і в самій думці населення про роботу поліції.

Чесна картина злочинності і відносини громадян не цікавлять поліцейське керівництво, а система показників використовується для тотального контролю внутрішніх процесів і управління. Таким чином, система продовжує працювати

в замкнутому режимі, орієнтуючись на вкрай недостовірну внутрішню статистику, фактично ігноруючи думку громадян. Це веде не тільки до помилок у розумінні ситуації, неправильно виставлених пріоритетах діяльності, а й у відсутності довіри між людьми і поліцією, тобто до погіршення громадської думки. Адже саме довіра є основним критерієм успішності поліції, якщо слідувати положенням закону. Узагалі, громадськість потрібно залучати, саме організації, ми повинні працювати спільно. Ми повинні всі разом, у нас місто одне, ми всі в ньому живемо. Я не розумію «Дорожній контроль», та вони вказують на якісь недоліки в роботі патрульних, але це не те, чим вони мають займатися [67]. Законодавство передбачає кримінальну відповідальність за корупцію. Влада не виконувала закон ефективно, і багато хто з посадовців безкарно займався корупційною практикою. Попри те, що кількість повідомлень про корупцію в органах влади була невеликою, корупція залишалася всеохоплюючою на всіх рівнях виконавчої, законодавчої та судової гілок влади і в суспільстві.

Незалежні антикорупційні інституції стикалися з політичним тиском, що підривало довіру громадськості. Наприклад, зрив розслідування корупції на високих рівнях, арешт співробітників Національного антикорупційного бюро України і вилучення секретних файлів НАБУ викликали стурбованість щодо курсу влади на боротьбу з корупцією. Не зважаючи, на те що уряд і зробив кілька публічних спроб боротьби з корупцією, вона залишалася серйозною проблемою як для громадян, так і для бізнесу. 7 березня Солом'янський районний суд Києва виніс рішення про арешт голови Державної фіскальної служби Романа Насірова за звинуваченням у зловживанні службовим становищем. Насірова звинуватили в нанесенні державі збитків у розмірі двох мільярдів гривень (73,7 мільйона доларів США). Звинувачення проти Насірова впливали з його участі в схемі присвоєння коштів незаконним шляхом від видобутку й реалізації природного газу згідно договорів про співробітництво з державною компанією Укргазвидобування. Станом на кінець року розслідування справи тривало. Розкриття фінансової інформації: Закон зобов'язує державних службовців

декларувати доходи і витрати, а спеціальний процес перевірки дає можливість громадськості мати доступ до декларацій і встановлює стягнення за неподання декларацій або подання неправдивих. У липні НАБУ вручило повідомлення про підозру колишньому судді з Луганської області за подання неправдивої декларації. За результатами розслідування, суддя не задекларував автомобілі та об'єкти нерухомості вартістю приблизно 350000 доларів. НАБУ було проведено активне розслідування 66 кримінальних справ на основі перевірок електронних декларацій, включаючи підозру в незаконному збагаченні та подання неправдивих декларацій. Згідно закону, Національне агентство з запобігання корупції відповідає за перевірку фінансових декларацій і моніторинг доходів і витрат високопосадовців. Проте деякі спостерігачі поставили під сумнів здатність і незалежність агентства, щоб виконувати цю функцію [68].

Отже, можна зробити висновок, що в XXI столітті отримати інформацію не складно, через існування мережі інтернет та роботи ЗМІ, громадськість може на даному етапі розвитку контролювати діяльність державних органів та має можливість впливати на їх діяльність шляхом співробітництва чи у спосіб надання їм кваліфікаційної оцінки. Внутрішня оцінка правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку країни, така як надання звітності, статистичні показники є загальнодоступною до перегляду для населення, що дає можливість сформулювати громадську думку стосовно діяльності того чи іншого правоохоронного органу

**РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО -
ПРАВОВИХ ЗАСАД ВНУТРІШНЬОГО ОЦІНЮВАННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК
СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОЇ БІЗПЕКИ
УКРАЇНИ**

**3.1. Зарубіжний досвід внутрішнього оцінювання ефективності
діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-
економічної безпеки України**

Для більш ретельного аналізу необхідно звернутися до міжнародного досвіду. Законодавство провідних країн світу має свої особливості, щодо процедури оцінки, як внутрішніх так і зовнішніх засад, ефективності діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави. Саме дослідження особливостей оцінювання правоохоронної діяльності в таких країнах, як Сполучені штати Америки, Великобританія та інших, допоможе з'ясувати напрямок проведення реформ в Україні. Як показують соціологічні дослідження рівень довіри населення до правоохоронних органів в цих країнах вищий за рівень довіри в нашій державі. Вище зазначені дослідження досвіду країн в наведених аспектах є корисним для подальшого формування пропозицій щодо вдосконалення законодавства України в обраній темі.

Критерії оцінки кінцевих соціально-значущих результатів в тому числі і правоохоронної діяльності – основне питання, що підлягає встановленню при вивченні ефективності діяльності. У сучасній міжнародній менеджмент-практиці такі критерії називаються ключовими показниками ефективності (Key Performance Indicators, KPI).

Поняття «ефективність» може розглядатися в різних значеннях - як співвідношення корисного результату і витратного механізму; в традиційному розумінні - як здатність виконувати роботу і досягати бажаного результату з як найменшою витратою часу і зусиль; в універсальному оптимальному розумінні - як співвідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами [69]. За цими твердженнями ефективність має ступені (більша або менша ступінь досягнення мети), а оптимальний не зазначається, бо це і є найкращий шлях досягнення мети.

Одним з центральних понять для сучасної економічної науки і об'єктивного матеріалізму є оптимальність по Парето – це такий стан деякої системи, при якому значення кожного приватного показника, що характеризує систему, не може бути покращено без погіршення інших.

До Парето-ефективності прагнуть суб'єкти економіки. До такої моделі тяжіють соціально-економічні системи капіталістичного світу. Оцінка ефективності правоохоронної діяльності, яка формується за участю всіх гілок влади, федеральних і регіональних влад, органів місцевого самоврядування, при спільному скоординованій участю різних посадових осіб з різними компетенціями, повинна прагнути до Парето-ефективної моделі. Таким чином, неможливо оцінювати ефективність поліції або органів внутрішніх справ в цілому без оцінки ефективності взаємодії з іншими правоохоронними органами (слідства, дізнання, фінансового моніторингу), наглядаючими (прокуратура) і контролюючими (представницькі органи, громадськість, правозахист) інститутами, органами юстиції та правосуддя, без урахування думки і очікувань населення. Загальна ефективність правоохоронної діяльності при цьому безпосередньо буде пов'язана з рівнем сприйняття кожним правоохоронцем загальних правоохоронних цінностей своєї діяльності [70].

Оцінка ефективності діяльності правоохоронної системи держав з федеральним устроєм, тобто правоохоронних органів, може проводитися на основі інформації, яка була отримана в результаті дослідження наступних сфер:

- 1) кримінальна статистика, що є внутрішньою формою оцінки ефективності

(кількість осіб, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, розкриваність злочинів і тд.); 2) аналіз результатів опитувань громадської думки - це можуть бути результати досліджень громадськості роботою поліції, результати опитувань потерпілих, представників інших державних органів, на локальному рівні взаємодіючих з поліцією); 3) результати контролю наглядових органів; 4) результати громадського контролю; 5) звіти уповноваженого з прав людини; 6) кількості поданих заяв до правоохоронних органів; 7) рівень корупції в правоохоронних органах; 8) встановлення кількості співробітників силових відомств і їх співвідношення з чисельністю населення (наприклад, скільки співробітників силових відомств доводиться на 1000 чоловік населення); 9) встановлення кількості приватних охоронних структур та їх співвідношення з чисельністю правоохоронної системи (непрямим показником якості роботи поліції є число приватних охоронців); 10) система за якою приймаються працівники до правоохоронних органів через призначення або за результатом проведених виборів [71].

В федеральних країнах поліція, організована по континентальній моделі то оцінює свою діяльність самостійно, тобто використовуючи внутрішні засади оцінювання ефективності діяльності, також використовуються і зовнішні засади оцінювання через діяльність державних і політичних структур, в інтересах яких вона діє. Поліція Англійського зразка, посадові особи якої вибираються населенням на певний термін, населенням і оцінюється, що не виключає можливість державного контролю і оцінки. Особливість даної моделі правоохоронного органу в тому, що на чергових виборах, обрані працівники поліції можуть і не отримати займані посади на наступний термін, в разі незадовільної роботи [72]. Така система ефективна і дозволяє говорити про об'єктивність оцінки діяльності поліції.

Ще одним критерієм внутрішньої оцінки ефективності діяльності можна виділити - систему фінансування при оцінці результатів роботи правоохоронного органу враховуються витрати на неї в співвідношенні з розмірами видатків на орган і відшкодовані за допомогою матеріальних збитків. У США, наприклад,

виходячи з такого підходу, щорічний економічний ефект діяльності ФБР полягає у тому, що річний бюджет дорівнює приблизно 1 млрд. доларів, відшкодування визначається приблизно в 2 млрд. доларів [73].

Економічний фактор передбачає, те що ефективність правоохоронної системи може визначатися як максимальне зниження злочинності при заданому бюджеті витрат на захист порядку. З цього визначення випливає, що основна мета захисту правопорядку - запобігання злочинам, а не розшук і затримання злочинців [74].

У Чилі розповсюдженою є система внутрішнього оцінювання ефективності діяльності поліції. Поліція Чилі розробляє критерії оцінки рівня реалізації кожної названої мети. Ця система досить складна, при її застосуванні необхідно використання комп'ютерної техніки. Існує три види критеріїв: критерії-результати, критерії пояснення, критерії стратегії розвитку. Критерії-результати фіксують об'єктивно існуючі підсумки конкретної діяльності поліції, такі, наприклад, як частота скоєння злочинів, сприйняття населенням власної безпеки (тобто в якій мірі громадяни країни відчувають себе в повній безпеці) і інше [75].

Критерії пояснення, судячи за наявними матеріалами, мають на меті довести до відома керівництва поліції і в кінцевому результаті пояснити населенню причини появи тих чи інших результатів роботи. До пояснювальних критеріїв належать державна соціальна виплата, неформальне посередництво в конфліктах, оперативність реагування на виклики, кількість розкритих злочинів, прогули особового складу, стан службового транспорту, плинність кадрів і інші.

Критерії стратегії розвитку включають проекти еволюції поліцейських структур, їх вдосконалення в найближчому і віддаленому майбутньому.

Враховуючи, вище зазначене, можна стверджувати, що оцінка діяльності правоохоронних органів повинна включати в собі і проведення перевірки конкретних працівників відповідних підрозділів, що собою являє внутрішню засаду оцінки ефективності діяльності. У Нігерії встановлюється перелік внутрішніх критеріїв для оцінки роботи поліцейських в цій країні. До них відносяться: сумлінність; коефіцієнт IQ (ступінь розвитку інтелекту

особистості); повагу до старших; вміння працювати в команді; дисципліна, зовнішній вигляд; рівень злочинності на території обслуговування; акуратність і повнота звітності; оцінка населенням рівня роботи поліції; кількість скарг на поліцейського [76].

Накопичувальні дані за цими критеріями використовуються за підсумками року для просування поліцейського по службі. Окрім наведених внутрішніх критеріїв використовуються так звані спеціальні критерії оцінки діяльності по боротьбі зі злочинністю, рівня розкриття злочинів, кількості засуджених .

Цікавий приклад внутрішньої оцінки має Бразилія, боротьбу зі злочинністю здійснює цивільна поліція і воєнізована (воєнна) поліція. Громадянська поліція відповідає за слідство, розкриття злочинів. Тут оцінка здійснюється за обсягом виконаної роботи і продуктивності праці працівників. Для більш точного обліку введена система балів [77].

Наприклад, кожне розкрита справа або завершена оцінюється в 14 балів, а нерозкрите справа - в 2 бали, отриманий ордер на арешт - 8 балів, а на обшук - 4 бали і так далі. Для воєнізованої поліції, яка здійснює вуличне патрулювання, встановлено єдиний критерій - рівень злочинності, але влада працює над додатковими критеріями оцінки конкретних співробітників патрульно-постової служби. Для просування по службі застосовуються спеціальні залікові бали: чим їх більше, тим стрімкіше кар'єрний ріст. При оцінці результатів діяльності окремих підрозділів керівники враховують, що органи працюють в різних умовах і порівнювати їх між собою не можна. Порівняння проводиться в межах кожного підрозділу в тимчасовому масштабі (відслідковується динаміка успішності роботи від кварталу до кварталу, від місяця до місяця). Дані про рівень злочинності регулярно (щоквартально) публікуються в офіційних виданнях країн [78].

Стосовно особливостей діяльності прокурорів в межах Європейського Союзу то оцінка відбувається на трьох рівнях:

1) рівень стандартів ЄС, що застосовуються до судової системи в частині виконання кримінального законодавства ЄС на національному рівні та транскордонного співробітництва в сфері свободи, безпеки і справедливості ЄС;

2) національний рівень – наскільки діяльність прокурорів сприяє ефективності національних судових систем та співробітництву міжвідомчих органів;

3) індивідуальний рівень – прокурор оцінюється у кожному конкретному випадку або періодично протягом усього періоду професійної кар'єри.

Загальними для кожного з трьох рівнів є наступні критерії діяльності: незалежність, неупередженість, якість та ефективність. Досягаючи повного дотримання цих критеріїв, прокурори отримують довіру громадськості.

У ЄС також існують важливі критерії діяльності, які направлені на підвищення наступних професійних вмінь та навичок прокурорів: лідерські якості; менеджмент: вміння упорядковувати справи і процеси; стратегічний менеджмент; управління змінами; кризовий менеджмент; концепція менеджменту тотальної якості; використання інноваційних технологій; досконале володіння юридичною англійською мовою. Навички комунікації з громадськістю та медіа.

На рівні ЄС, ефективна діяльність прокуратури означає: проведення справедливого, неупередженого, незалежного і оперативного розслідування; повне та всебічне дослідження обвинувальних і виправдувальних доказів – пошук правди; зруження міжвідомчої координації на національному рівні та транскордонних партнерів у сфері судової співпраці у кримінальних справах, коли усі зацікавлені сторони співпрацюють професійно; цілісність та прозорість.

Ефективна діяльність органів прокуратури України є незамінною для довіри з боку громадськості, поваги, визнання та виконання судових рішень. Поточна реформа кримінального судочинства в ЄС полягає в наступному: розширення компетенції Євроюсту, створення Європейської прокуратури, збільшення потенціалу Європейської судової мережі у кримінальних справах, Об'єднаних слідчих групах, введення Європейського порядку розслідування, що вступив в

силу у 2017 році і значно розширив коло питань, з якими зіштовхуватимуться прокурори найближчим часом [79].

В деяких правоохоронних органів Британії проводиться внутрішній аудит, самими підрозділами даного органу, що є внутрішня засада оцінки ефективності діяльності діяльності. Стандарти внутрішнього аудиту державного сектора є обов'язковими для всіх центральних урядових відомств, агентств і виконавчих NDPB.

Ці стандарти, засновані на обов'язкових елементах Міжнародної системи професійної практики Глобального інституту внутрішніх ревізорів, покликані сприяти подальшому підвищенню професіоналізму, якості, послідовності та ефективності внутрішнього аудиту в державного сектора. Стандарти були переглянуті з 1 квітня 2017 року, щоб відобразити останні зміни в Міжнародній системі професійної практики. В Британії існує загальний план рахунків - це єдиний набір кодів, які будуть використовуватися в центральному уряді для фінансової звітності. Він заснований на кодах, вже використовуються в системі бюджетування казначейських зобов'язань HM, OSCAR. Це дозволяє забезпечити більшу узгодженість звітності і простішу передачу фінансової інформації між відділами, відповідно це робить їх діяльність більш прозорою, і є критерієм внутрішнього оцінювання діяльності конкретних підрозділів [80].

Комісія з акредитації правоохоронних відомств (США) і Міністерства внутрішніх справ Великобританії – це організації, які проводять акредитацію і інспектування правоохоронних органів. Зазвичай перевіряються поліцейські підрозділи рівня міського і районного відділу ОВС України.

Акредитація правоохоронного відділу – це не обов'язок, а право, яке приймається на добровільних основах. Рішення про акредитацію приймає керівництво відділу самостійно, при цьому відділ також самостійно обирає час проведення її, у разі прийняття такого рішення правоохоронний відділ звертається до Комісії з відповідною заявою, щоб розпочати процес акредитації. Стандарти та процес акредитації це два основні її елементи. Для проходження акредитації відділ повинен відповідати загальним вимогам – стандартам, які

виробляються членами Комісії, а також організаціями, які створили цю Комісію і з попереднього досвіду акредитації правоохоронних відділів. Відділ сам вирішує яким чином і в якій формі ці стандарти будуть введені до функціонування правоохоронного відділу, щоб мати максимальний ефект від їх застосування в ньому. В цьому відділу допомагає сам процес акредитації. Процес акредитації встановлює порядок, послідовність і стабільність запровадження стандартів в роботу відділу; і в результаті, Комісія визначає чи досяг відділ відповідного професійного рівня. Процес акредитації складається з п'яти етапів: подання заяви, внутрішня оцінка відділу, зовнішня оцінка відділу, інспектування Комісією, підтримання відповідності вимогам акредитації і переакредитація.

Стандарти створюють систему оцінки ефективності діяльності відповідного правоохоронного органу. Окремі стандарти встановлюються для щорічної, задокументованої оцінки якості служби кожного офіцера на протязі встановленого періоду з особливою увагою на його відношення з керівництвом.

Важливо дослідити критерії оцінки не тільки самих правоохоронних органів, а й проаналізувати систему оцінки ефективності діяльності саме працівників цих органів. Адже система оцінки ефективності діяльності працівника безпосередньо є внутрішньою засадою оцінки, бо проводиться керівником в середині конкретного відділу. Аналіз даного виду оцінки може запропонувати дієву систему оцінювання, що може покращити загальні показники ефективності діяльності правоохоронних органів, через призму оцінювання працівників покращиться загальна ефективність органу.

Системи оцінки посадової відповідності службовців поліції часто визначаються на рівні графств, але навіть в цьому випадку для муніципалітетів вони носять рекомендаційний характер, і можуть бути замінені місцевими аналогами. Це відкриті документи, часто вони доступні онлайн на сайті графств.

У більшості випадків, мова йде про систему формальних показників, за якими кожного службовця оцінює його безпосередній начальник. Оцінка здійснюється на регулярній основі, найчастіше, раз на рік. Це можуть бути словесні характеристики по кожному з параметрів, або оцінки у вигляді

рейтингів. Начальник складає зведений документ - характеристику кваліфікації співробітника на поточний момент (рев'ю), яка далі зберігається в особовій справі працівника. При цьому кожен раз оцінюється виключно робота поліцейського протягом останнього року. Оцінки за минулий рік в обов'язковому порядку пред'являються оцінюваного працівникові, і докладно з ним обговорюються перед тим, як вони будуть винесені на суд вищестоящих осіб, і, тим більше, стануть документальним фактом (цей принцип не унікальний для поліції - він базується на трудовому законодавстві США) [81].

Процес оцінки жорстко регламентований. Керівник, який передбачає, що йому доведеться оцінити діяльність співробітника негативно, повинен зустрітися з ним кілька разів в обумовлені терміни (не пізніше певного терміну до написання характеристики за цей рік, не менше, ніж через певні інтервали), і ознайомити його зі своїми претензіями; в іншому випадку він не має права виставити негативну оцінку. Співробітник має право оскаржити свої оцінки, як безпосередньо в момент пред'явлення, так і в подальшому, апелюючи до вищестоящого начальства. У великих департаментах для цього часто існує стандартна прописана процедура (письмову заяву певної форми в відділ персоналу, терміни розгляду, критерії). У невеликих департаментах керуються загальним трудовим законодавством.

Після того, як службовець ознайомлений зі своїми результатами за рік, керівник передає бланк з його оцінками своєму начальнику. В обов'язки кожного начальника входить ознайомитися з усіма характеристиками, заповненими його підлеглими на нижчих, скільки б рівнів ієрархії між ними не стояло, і переконатися, що оцінка проводилася неупереджено і справедливо.

Зрозуміло, процес чим формальніший, тим більше ієрархічних рівнів існує в даній поліції. Тільки після цього характеристики передаються до відділу по персоналу і долучаються до особової справи співробітника.

Базуючись на цих показниках, начальник ставить завдання на наступний рік індивідуально кожному підлеглому, і протягом цього періоду, та по правилам один раз, зустрічається з кожним, щоб обговорити його прогрес, і намітити

шляхи подальшого вдосконалення. Тобто, у процесі щорічної оцінки дві функції: ведення обліку досягнень співробітників, і зворотний зв'язок для них самих.

Дві головних практики оцінки діяльності поліцейських департаментів, підпорядкованих безпосередньо місцевій владі (а також окремих територіальних підрозділів в складі великих департаментів в містах) певною мірою конфліктують один з одним. З одного боку, існують стандартні статистичні показники, зручні для бюрократичної звітності: кількість розкритих справ, рівень злочинності в окрузі, кількість рецидивів. З іншого боку, з поширенням концепції «community policing», останнім часом все більше уваги приділяється оцінці, яку дають діяльності поліції самі місцеві жителі. Тому, паралельно з традиційною системою поліцейської звітності, існує практика опитувань місцевого населення.

Вони варіюються від елементарних «community feed back forms», до дуже складних досліджень, покликаних оцінити переваги місцевої публіки, очікування щодо поліції, відповідність реальної діяльності поліції цим перевагам і очікуванням, вплив поліції на загальний клімат в ком'юніті, реальну і сприйняту безпеку життя в окрузі . Опитування можуть бути обрані муніципалітетом в якості офіційного інструменту оцінки діяльності поліції на рівні зі статистичною звітністю. Також можуть ініціювати самим поліцейським департаментом, громадськістю або вченими (або тим же муніципалітетом - але без рішення про їх використання в якості елемента офіційної оцінки) - в цьому випадку вони, природно, носять рекомендаційний характер. Статус офіційної оцінки може придбати тільки показник, який прийнятий виборним органом і оголошений в якості офіційного показника заздалегідь.

Mastrofski (2000) наводить дані про те, що американці в цілому очікують від поліції відповідності наступним шести якостям:

- 1) увагу до громадян;
- 2) надійність;
- 3) готовність реагувати на запити;
- 4) компетентність;

- 5) вихованість;
- 6) справедливість.

Запропоновано об'єктивні критерії оцінки поліцейських за цими шести параметрах, неважко припустити, що опрацювання їх - завдання надзвичайно складне. Вирішити її однозначно нікому ще не вдалося. З іншого боку, об'єктивна статистика, що базується на звітності самих поліцейських департаментів, не представляє труднощів з операціоналізації, але легко піддається маніпулюванню. Знаючи, по яким формальним критеріям тебе оцінюють, не так уже й важко підігнати свою діяльність під критерії, залишивши осторонь змістовні завдання.

Кількісні показники результатів діяльності поліції застосовувалися для оцінки ще з тридцятих років 20 століття. Тому багато хто з них настільки глибоко вкоренилися в практиках поліції, що, навіть переставши впливати на кар'єру поліцейського керівництва, вони продовжують впливати на діяльність поліції. це:

- 1) кількість виявлених злочинів, за видами злочинів, і динаміка цих показників;
- 2) відсоток розкритих справ стосовно зареєстрованим (повний аналог «розкриття»);
- 3) співвідношення кількості арештів до кількості зареєстрованих злочинів;
- 4) відсоток справ, які прокурори відмовилися прийняти для захисту в суді з тим обґрунтуванням, що поліцейське розслідування не було достатньо якісним;
- 5) кількість виписаних штрафів;
- 6) кількість викликів від громадян. - характеризує рівень довіри до поліції, а також консультують громадян про її ефективності;
- 7) чисельність поліцейського персоналу на 1000 жителів (це один з найстаріших, і найбільш критикований критерій: чисельність залежить від фінансування, фінансування від місцевих податків, в результаті великим штатом можуть похвалитися в першу чергу підрозділи, розташовані в благополучних районах; іншими словами, більше штату у поліції там, де найменше роботи).

Однак, в загальному випадку, чим більше поліцейських на вулицях, тим спокійніше район;

8) різноманітні індикатори навантаження персоналу (кількість викликів в перерахунку на одного співробітника, і т.д.);

9) вартість повернутої в результаті розкриття злочинів власності, в співвідношенні до всіх втрат від злочинів проти власності;

10) кількість виступів в суді в пропорції до поданих до суду справах, адміністративним і кримінальним;

11) кількість скарг і подяк від громадян.

Деякі підрозділи поліції випускають офіційний звіт про свою діяльність за рік, що складається в основному з такою ж статистики. Практично там немає ніяких інших даних, крім тих, які можна отримати з внутрішньої поліцейської звітності.

Нові методи оцінки результатів поширення концепції «community policing», з'явилися різноманітні спроби прив'язати оцінку діяльності поліцейських підрозділів до задоволеності громадян, і до загального впливу поліції на благополуччя спільноти. Один з наслідків - підвищена увага до функцій, що належать швидше до категорії сервісу для населення, ніж до категорії виявлення злочинів і покарання порушників. Так, важливим кількісним показником стала середня швидкість відповіді на телефонний виклик, або співвідношення суми заборгованостей по аліментах, виплачених в результаті роботи поліції, до кількості бюджетних коштів, витрачених на енфорсмент законодавства про аліменти в цьому році.

Зрозуміло, задоволеність громадян змиритися і більш прямими методами. У самому примітивному варіанті, уряд графства або штату може провести одноразове опитування громадської думки. За оцінками федерального Департаменту Юстиції (Department of Justice) в функції якого, в числі іншого, входить агрегування відомостей про діяльність місцевих поліцій по всій країні, і дослідження в області енфорсменту, близько 30% поліцейських підрозділів

провели таке опитування протягом 1997 року, 27% протягом 1999 (Hickman and Reaves, 2001).

Існує безліч модельних опитувальних листів і гідів по їх складанню для співробітників поліції; звідси можна зробити висновок, що середній рівень таких опитувань вельми невисокий: їх складають і проводять не професіонали, а службовці поліцейських підрозділів.

Інший поширений метод - Contactsurvey, тобто, опитування громадян, що мали протягом останнього періоду часу контакт з поліцією - крім жертв злочинів, іноді опитують оштрафованих порушників правил дорожнього руху, а також тих, хто чомусь піддався арешту. Ще одна практика, поступово отримує поширення - приміщення на сайті місцевого уряду або самого поліцейського департаменту форми для фідбек з приводу контактів з поліцією.

В цілому, оскільки в основному системи оцінки формуються локальними виборними органами, а то і комітетами стурбованих громадян при них, вони гранично еkleктичні. Експерти, вчені, поліцейські професіонали високого рівня тільки пропонують меню; вибирають з нього комплект конкретних прийомів і показників, що називається, «люди на місцях».

Найбільш впливова система показників, за якими преса і суспільство судять про стан справ в поліції в масштабах країни і штату, це та відповідно за якими преса і суспільство судять про стан справ в поліції в масштабах країни і штату – Uniform Crime Reports. Це щорічний звіт, набір стандартних звітів, який випускає ФБР на основі агрегації даних поліцейської звітності. Зміни в форматі представлення даних практично не трапляються (на відміну від доповнень), що дозволяє аналізувати динаміку практично будь-якого з представлених показників [82].

Отже, можна зробити висновок що у світі існує досить розгалужена система оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів, а саме поліції, що забезпечують фінансово-економічну безпеку країни. Вважаємо, на основі внутрішньої оцінки ефективності діяльності поліції можна зробити загальні засади оцінювання всіх правоохоронних органів. Також варто зазначити, що в

більшості країн використовується поряд із загальним оцінюванням діяльності органу, метод оцінки роботи працівника, що допомагає систематизувати роботу працівника на наступний рік.

3.2. Удосконалення українського законодавства щодо внутрішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави на основі зарубіжного досвіду

Проведена реформа правоохоронних органів зумовлена станом розвитку української державності, соціальними та економічними перетвореннями, метою якої є протидія злочинним проявам. Зараз постало питання зростання вимоги до професійної та особистісної підготовки, вихованості працівників. Слід також зазначити, що діяльність працівника правоохоронного органу завжди відбувається під впливом не лише правових, але й інших (економічних, політичних тощо) факторів об'єктивної реальності. Вона виступає продуктом реалізації цілого комплексу засобів, передусім, юридичного характеру [83]. Варто зазначити, що показники оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів не мають бути надуманими, а повинні відображати об'єктивний стан реалій їх діяльності.

Для об'єктивної оцінки діяльності правоохоронних органів необхідно запровадити загальні стандарти-показники ефективності діяльності, що могли б показувати успішне виконання покладених законодавчо на них завдань. Такі показники можуть застосовуватися наступними критеріями:

- 1) показники повинні бути прозорими у зрозумінні, чіткими, що унеможливить подвійне тлумачення;
- 2) показниками визначатимуться особливості їх кількісного і якісного вимірювання;
- 3) показники повинні перекликатися з потребами особистої відповідальності.

Так як в Україні не існує єдиної системи внутрішньої оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку України, як на законодавчому так і на науковому рівні, то необхідно уточнити систему оцінки ефективності діяльності, бо вона може здійснюватися завдяки постійному моніторингу діяльності чи періодичному аналізу та оцінці. Для подальшого реформування правоохоронних органів необхідно законодавчо визначити засади оцінки діяльності, саме вони можуть визначати неефективну сторону роботи правоохоронної системи в цілому.

За оцінками експертів, досить складно визначити критерії, за якими може бути повно і об'єктивно оцінена ефективність діяльності правоохоронних органів тієї чи іншої держави. Адже кожна держава має властиві саме йому рівень і специфіку, цілі та завдання розвитку. Проте існує ряд показників, які успішно застосовуються в світовій практиці для оцінки ефективності правоохоронних систем. Так, в доповіді «Організація правоохоронної системи в деяких федеративних країн світу», також можна виділити ключові напрямки оцінки ефективності діяльності правоохоронної системи держави:

- 1) кримінальна статистика (число вбивств і інших злочинів на душу населення, рівень розкриття злочинів і т.д.);
- 2) статистика звернень до поліції, структура цих звернень та ін .;
- 3) кількість співробітників силових відомств і їх співвідношення з чисельністю населення;
- 4) система фінансування, співвідношення витрат на забезпечення діяльності правоохоронних органів і розмірів попередженого і відшкодованого за допомогою поліцейських матеріального збитку;
- 5) економічний фактор: максимальне зниження злочинність при заданому рівні бюджетних витрат на захист правопорядку;
- 6) рівень корупції в правоохоронних органах;
- 7) результати контролю наглядових органів;
- 8) результати громадського контролю;
- 9) результати опитувань громадської думки;

- 10) звіти уповноваженого з прав людини;
- 11) кількість приватних охоронних структур та їх співвідношення з чисельністю співробітників правоохоронної системи;
- 12) система заміщення посад в правоохоронних органах - призначуваності або виборність.

Варто зазначити, що цей перелік ключових напрямків оцінки досить обширно розглядає систему оцінки, але він не надає ніяких особливостей процесуального проведення оцінки.

Для удосконалення національного законодавство, необхідно звернутися до аналізу оцінки ефективності діяльності провідних країн світу та розглянути їх приклади та перспективи впровадження в українське законодавство. При цьому слід оцінити ризики впровадження таких систем в Україні та готовність її до подальших змін у оцінці ефективності діяльності. Розглянувши особливості оцінювання такого органу як поліція в контексті міжнародного досвіду, можна запозичити проаналізовані системи і до нашої країни. Приклад поліції є доречним бо більшість населення звертається саме до цього правоохоронного органу, коли починає відстоювати свої громадянські права та обов'язки.

Після аналізу внутрішньої оцінки ефективності роботи у поліції США, неможливо не навести приклад, який було впроваджено в Нью-Йорку. Вагається що суттєвий вплив на систему оцінки роботи поліції у США мало впровадження у місті Нью-Йорк системи Compstat, що призвело до розповсюдження цієї системи в інших містах. Згідно визначення, що надає В. Уолш: Compstat - цілеспрямований стратегічний управлінський процес, що використовує комп'ютерні технології, оперативну стратегію і управлінську підзвітність з метою формування підходу до забезпечення поліцейським департаментом послуг у сфері контролю злочинності [84, с. 347]. Тобто ця система існує не тільки для оцінки діяльності, а й для управління ресурсами поліцейських департаментів. До ключових елементів системи Compstat входить електронна база даних, до якої регулярно вносять інформацію про зареєстровані правопорушення та злочини. Завдяки використанню комп'ютерних технологій

виявляються сплески кримінальної активності та формуються підходи до їх подолання. Другим ключовим елементом системи Compstat є кварталні зустрічі керівництва поліцейських управлінь, які збираються для обговорення та оцінки стану протидії злочинності. За загальним правилом виділяється чотири компоненти Compstat, які включають: 1) своєчасну та точну інформацію; 2) швидке розгортання ресурсів; 3) ефективну тактику; 4) постійне вдосконалення. Як зазначалося раніше головною метою цієї системи при оцінюванні роботи поліцейських підрозділів у Compstat, є зниження рівня злочинності в цілому, це стосується як кримінальних так і суто економічних злочинів Один із засновників цієї системи комісар поліції міста Нью-Йорк У. Бреттон зазначав, що ця система фокусується на «бажаних результатах – менше злочинності і більше безпеки – і ми почали досягти історичного скорочення злочинності і покращення якості життя» [85, с. 261]. Звичайно існує і низка зауважень до нього з точки зору ефективності оцінки діяльності поліції, що включають в собі: система Compstat зосереджена передусім на зниженні рівня тяжкої злочинності; цей показник не відображає ефективність протидії злочинності у повній мірі, адже, з одного боку, фіксується лише на частині правопорушень, а з іншого – базується на зареєстрованих поліцією заявах про злочин, це звичайно не показує масштаби прихованої злочинності. Як і в кожній системі існує можливість маніпуляції даними системи, через відмову у реєстрації чи реєстрацію злочинів як менш тяжких.

Данна системи Compstat є способом внутрішньої оцінки ефективності діяльності правоохоронного органу. Для можливості отримати більш об'єктивну картину злочинності, необхідно поєднувати цю систему оцінки їх з зовнішніми методами оцінювання. З рештою це призвело до того, що існують декілька пропозицій дощодо удосконалення засад оцінки діяльності, правоохоронного органу у США.

Доцільно звернути увагу на метод збалансованої системи показників, що був запозичений із корпоративного управління. Збалансована система показників являє собою систему стратегічного менеджменту, започатковану на

показниках, яка дозволяє привести діяльність організації у відповідність з її стратегією та здійснювати моніторинг досягнення стратегічних цілей. Щоб підстосувати поліцію під дану систему пропонують оцінювати наступні виміри діяльності: зниження рівня віктимізації; притягнення правопорушників до відповідальності; зниження відчуття страху та підвищення персональної безпеки, економічної безпеки та персональних даних; забезпечення безпеки у публічних місцях; прозоре, ефективне та доцільне використання фінансових ресурсів; [86] чесне, ефективне та доцільне застосування засобів впливу; задоволення потреб споживачів поліцейських послуг [87, с. 28-29].

Міністерство юстиції США запропонувало аналогічні пропозиції, однак, через відсутність підпорядкованості даному органу вони носять тільки рекомендаційний характер (існують випадки коли місцеві органи поліції стимулюють до виконання рекомендацій за рахунок системи федеральних грантів). Для зміни в підході до оцінювання проявляється не лише через розширення кола параметрів, але й у застосуванні широкого переліку джерел інформації для проведення самої оцінки. Застосування статистичної інформації поліцейських управлінь використовується майже усюди, але все частіше до них долучають зовнішні параметри оцінки.

Набирають популярності альтернативні джерела інформації для оцінки діяльності поліції, тому доцільно проаналізувати ті які є найбільш поширеними у світі, варто зазначити п'ять загальних способів оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів, що забезпечують економічну безпеку держави.

На перший щабель ставиться дослідження громадської думки (громадські опитування). Ці дані використовуються третиною департаментів проводячи їх щороку, зокрема для оцінки рівня латентної злочинності та оцінки громадською роботи поліції.

Другий вид оцінки діяльності даного органу проводиться через анкетування осіб, що мали контакти з поліцією. Інформацію отримана даним шляхом, відображає більш точне становище, адже проводиться дане анкетування з

особами, які мали безпосередньо контакт та біли присутні під час виконання своїх службових обов'язків.

Третім способом варто виділити анкетування працівників поліції. Ця методика може оцінювати стан моралі у підрозділах, також виявляти проблеми в управлінні.

Четвертим способом є пряме спостереження, яке включає в собі дослідження спеціально підготовленими спостерігачами окремих аспектів роботи поліції або її наслідків. Недолік даного методу полягає в спеціальній підготовці персоналу, через це є досить затратним.

П'ятим є метод симуляцій, що на відміну від попереднього методу, дослідники не є пасивними спостерігачами, а повинен симулювати певні типові ситуації. Разом з цим, даний метод залишається суперечливим, особливо йде мова про симуляції, що схиляють поліцейських до незаконних дій [88]. Можна стверджувати що в США відсутній законодавчо та на національному рівні визначений спосіб оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів, але з іншого боку в них сформовані як теоретичні так і практичні основи оцінки діяльності.

Не зважаючи на невизначеність національної системи оцінювання правоохоронних органів, варто запозичити досвід США і в українську практику. Так, якщо створити аналог системи Compstat в Україні, на рівні всіх областей та впровадити її не тільки в поліцію, а наприклад в НАБУ, як спосіб внутрішньої статистичної оцінки це могло покращити управління самих органів та відповідно покращило в результаті статистичні показники.

Як і у США необхідно розвивати систему оцінки ефективності правоохоронних органів варто комбінувати її з способами зовнішньої оцінки. Так необхідно запровадити дієвий інститут громадської думки. Започаткувати практику проведення анкетувань як населення так і самих працівників правоохоронного органу. Для цього необхідно не лише започаткувати анкетування, а й робити постійних аналіз їх для провадження нововведень в управління правоохоронними органами. Досліджувати рівень обізнаності

працівників та відповідність їх своїм посадовій діяльності. Запровадження інституту спостереження могло бути дієвим у нашій країні, адже це знизило рівень свавілля та перевищення посадових обов'язків працівниками правоохоронних органів.

Доречно також практика у Чилі, для проведення такого оцінювання у нас, де розповсюдженою є система внутрішнього оцінювання ефективності діяльності поліції. Поліція Чилі розробляє критерії оцінки рівня реалізації кожної названої мети. Ця система досить складна, при її застосуванні необхідно використання комп'ютерної техніки. Існує три види критеріїв: критерії - результати, критерії пояснення, критерії стратегії розвитку. При належному фінансуванні такий спосіб оцінки діяльності має перспективи впровадження в нашій країні. Зокрема, одна з найбільш розвинених систем оцінки ефективності діяльності поліції сформована у Канаді [89].

Система оцінки ефективності діяльності органів поліції у Канаді відображає достатньо складну систему правоохоронних органів, що склалася у цій державі. Результати діяльності оцінюються передусім в контексті досягнення стратегічних цілей, кожна з яких, у свою чергу, конкретизується відповідними бюджетними програмами. Це можливо впроваджувати в різних правоохоронних органах, адже вона базується на методиці збалансованої системи показників та якщо співставити очікуваним результатом цілі «Зниження впливу кримінальної активності на життя канадців» є зниження рівня злочинності та шкоди, завданої нею. Індикаторами досягнення цього результату є:

- 1) ступінь задоволеності роботою Канадської королівської кінної поліції у сфері забезпечення порядку,
- 2) ступінь зниження збитків, завданих злочинами, та зниження кількості злочинів на душу населення.

На цьому прикладі видно, що інформаційною базою для оцінювання поліції є як дані поліцейської статистики, так і результати вивчення суспільної думки.

Переважно, саме поліцейські комісії оцінюють діяльність місцевої поліції. Впровадження таких у нашій системі було б доцільним. Основними сферами, в

яких найчастіше оцінюється робота поліції, є зниження рівня віктимізації, забезпечення притягнення правопорушників до відповідальності, зниження страху перед злочинністю та підвищення відчуття безпеки, забезпечення безпеки у публічних місцях, ефективне, справедливе та законне використання засобів поліцейського впливу, ефективне та доцільне використання фінансових ресурсів тощо [90]. При цьому, як і на федеральному рівні, можуть використовуватися як дані поліцейської статистики, так і дані із зовнішніх джерел. В якості прикладу наведемо поліцейську комісію міста Ванкувер. Для оцінки діяльності місцевого департаменту поліції вона отримує щоквартальні звіти, які включають наступні індикатори: злочини проти власності; насильницькі злочини; рівень розкриття; час реагування на повідомлення; рівень ДТП та смертності на дорогах; рівень задоволеності громадян; рівень відхилення від бюджету. Серед основних особливостей системи оцінки діяльності канадської поліції, які є доцільними для використання в українських реаліях, можна виділити наступні: цільове спрямування оцінки; основою оцінки є досягнення визначених перед поліцією стратегічних цілей, що робить її дані значно інформативнішими для управління органами поліції; комплексний підхід до джерел даних; при оцінці діяльності поліції оцінюються як дані статистики, так і результати досліджень громадської думки.

Варто також запозичити систему оцінки посадової відповідності працівників правоохоронних органів, що забезпечують економічну безпеку держави, на основі міжнародного досвіду, що являє собою внутрішню оцінку.

В нашій країні це набуло б такого виду: системи оцінки посадової відповідності правоохоронців визначалась на рівні областей, але навіть в цьому випадку для них вони носять розроблятися Міністерством внутрішніх справ рекомендації, і можуть бути замінені місцевими аналогами. Це відкриті документи, вони б були доступні онлайн на сайті правоохоронного органу.

У більшості випадків, мова йде про систему формальних показників, за якими кожного правоохоронця оцінює його безпосередній начальник. Оцінка здійснювалася б на регулярній основі, найчастіше, раз на рік. Це можуть бути

словесні характеристики по кожному з параметрів, або оцінки у вигляді рейтингів. Начальник складав би зведений документ – характеристику кваліфікації співробітника на поточний момент, яка далі зберігається в особовій справі працівника. При цьому кожен раз оцінюється виключно робота працівника правоохоронного органу протягом останнього року. Оцінки за минулий рік в обов'язковому порядку пред'являлася оцінюваному працівникові, і докладно з ним обговорюються перед тим, як вони будуть винесені на осуд вищестоящих осіб, і, тим більше, стануть документальним фактом (цей принцип не унікальний для поліції - він базується на трудовому законодавстві США). Дана модель на мою думку ефективно оцінює діяльність правоохоронних органів.

Отже, можна зробити висновок що існують дієві моделі оцінки ефективності правоохоронних органів, що забезпечують економічну безпеку держави в інших країнах світу, які мали позитивні результати можна запровадити в Україні. Найбільш дієвими були б системи оцінки США оцінки посадової відповідальності та система Compstat. Об'єднання їх призвело до створення дієвого механізму оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів.

ВИСНОВОК

На підставі проведеного комплексного дослідження зроблені такі висновки.

1. Необхідно на законодавчому рівні визначити такі терміни, як «правоохоронні органи». В широкому розумінні правоохоронні органи включали в собі органи державної влади, на які Конституцією і законами України покладено здійснення правоохоронних функцій. Визначення цього питання допоможе в проведенні подальших реформ з правоохоронними органами.

2. Доречно зазначити, що під фінансово-економічною безпекою держави слід розуміти, фінансово-економічний стан, що формулюється завдяки ефективному використанню матеріальних, трудових, інформаційних, фінансових ресурсів та забезпечує захист фінансово-економічних інтересів держави від негативних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, метою якого є підвищення рівня життя населення. Під поняттям фінансова безпека слід розуміти такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання, так економічна безпека являє собою стан держави, за яким вона забезпечена можливістю створення, розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку в майбутньому та в зростанні добробуту її мешканців. Можна зробити висновок, економічна безпека держави повинна формуватися з великої кількості взаємодіючих компонентів політичного, економічного і соціально-культурного характеру, при ефективній діяльності яких, не зважаючи на вплив внутрішніх і зовнішніх факторів створюються умови для

економічного зростання держави та покращення життя суспільства та вважати фінансову безпеку її складовою.

3. Найбільш доречно вважати правоохоронним органом як суб'єктом системи забезпечення економічної безпеки той державний орган, що безпосередньо бере участь у забезпеченні економічної безпеки особи, суспільства та держави шляхом протидії злочинності, зокрема економічній, яка становить загрозу економічній безпеці. Органами на яких покладено забезпечення фінансово-економічної безпеки, відповідно до їх компетенції є: органи прокуратури, органи Національної поліції, підрозділи податкової міліції Державної фіскальної служби України, Служба безпеки України, Національне антикорупційне бюро. Зараз постало питання згідно проекту Закону України «Про Службу фінансових розслідувань» про створення такого органу, який буде єдиним ефективним правоохоронним органом, що займатиметься виявленням, припиненням, розкриттям та досудовим розслідуванням злочинів, що спрямовані проти інтересів держави у сфері фінансів та суміжних сферах, займатиметься аналітичною роботою, виявляти системні чинники що сприяють розвитку економічної злочинності та вчиненню таких злочинів і надавати на основі такого аналізу пропозиції Міністерству щодо формування державної політики з метою забезпечення ефективної превенції економічних злочинів.

4. Оцінка ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки – це відповідний процес, який спрямований на визначання конкретного внеску в покращення економічного становища держави правоохоронними органами, який виконується в межах її компетенції, завдань і цілей.

5. Що стосується внутрішньої оцінки діяльності конкретних органів то вона здійснюється уповноваженими (зазвичай вищестоящими) органами влади, чи окремим підрозділом органу, що перевіряєть (наприклад проведення анкетувань, надання звітності та інше). Універсальною засадою внутрішнього оцінювання є проведення звітності відповідними органами, що

забезпечують фінансово-економічну безпеку держави. Саме звіти правоохоронних органів дають можливість проаналізувати та прослідкувати за деякими критеріями оцінювання, а саме за виконанням річних планів, результатами проведених розслідувань за підзвітний період, статистичними даними відносно показників розкритих справ та коштів, що були виділені для забезпечення нормального функціонування органу та сум, що були повернутими до бюджету під час виконання ними своїх службових обов'язків. Але як бачимо законом не передбаченні особливості, способи, критерії оцінювання правоохоронних органів, тому варто на законодавчому рівні закріпити ці категорії понять. Цьому допомогло б створення одного незалежного органу, який проводить оцінку ефективності діяльності всіх органів, надає проекти до законів стосовно особливостей внутрішнього оцінювання кожного правоохоронного органу та аналізує проведенні оцінки та надає консультації стосовно покращення діяльності правоохоронних органів.

6. В XXI столітті отримати інформацію не складно, через існування мережі інтернет та роботи ЗМІ, громадськість може на даному етапі розвитку контролювати діяльність державних органів та має можливість впливати на їх діяльність шляхом співробітництва чи наданні їм кваліфікаційної оцінки. Внутрішня оцінка правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку країни, така як надання звітності, статистичні показники є загальнодоступною до перегляду для населення, що дає можливість сформулювати громадську думку стосовно діяльності того чи іншого правоохоронного органу.

7. У світі існує досить розгалужена система оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів, а саме поліції, що забезпечують фінансово-економічну безпеку країни. На мою думку, на основі внутрішньої оцінки ефективності діяльності поліції можна зробити загальні засади оцінювання всіх правоохоронних органів. Також варто зазначити, що в більшості країн використовується поряд із загальним оцінюванням

діяльності органу, метод оцінки роботи працівника, що допомагає систематизувати роботу особи на наступний рік.

8. Найдієвіші моделі оцінки ефективності правоохоронних органів, що забезпечують економічну безпеку держави в інших країнах світу, які мали позитивні результати, можна запровадити в Україні. Вважаємо за необхідне для початку запозичити системи оцінки США: оцінки посадової відповідальності та система Compstat. Об'єднання їх призвело до створення дієвого механізму оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів. Але в подальшому розвитку оцінювання, необхідно прийняти нормативно правові акти, які надади б визначення поняття оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів, розробили не тільки критерії та засади оцінювання ефективної діяльності органу, а дослідили можливість створення різних систем оцінки ефективності для різних правоохоронних органів, в залежності від їх завдань, функцій та структурних підрозділів.

СПИСОК ВИКРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Концепція (основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної ради України від 16 січня 1997 р. № 3/97-ВР/ Верховна раді України. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 26.10.2018).
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1196 р. № 254к/96-ВР/Верховна раді України. Відомості Верховної Ради України. 1996 – № 30. – Ст. 141.
3. Геєця В. М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія. ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.
4. Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2009. Вип. 2. С. 238- 247.
5. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. – К. : НІСД, 2016. 528 с.
6. Олійник Р. В. Органи прокуратури України в механізмі забезпечення фінансової безпеки держави. Актуальні питання безпеки фінансової системи держави. Харків, 2014. С. 25-27.
7. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : Монографія. / О.І.Барановський. К.: КНТЕУ, 2004. 759 с.
8. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія / Г. А. Пастернак-Таранушенко. К. : КНЕУ, 2003. 320 с.
9. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К.: Київ. нац. торг.-екн. ун- т., 2001. 309 с.
10. Шлемко В.Т., Білько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. Монографія. К.: НІСД., 1997. 144 с.

11. Мунтіян В.І. Економічна безпека України. К.: КВІЦ, 1999. 462 с.
12. Губський Б.В. Економічна безпека держави: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення. К.: ДП «Укрархбудинформ», 2001. 121 с.
13. Косюта М. В. Прокурорська система України в умовах демократичного суспільства : монографія / М. В. Косюта. О. : Юрид. л-ра, 2002. 376 с.
14. Дацків Р. М. Економічна безпека у глобальному вимірі. Актуальні проблеми економіки. 2004. №7 (37). С. 143–153.
15. Детюк А. М. Правоохоронні органи як суб'єкти системи забезпечення економічної безпеки України / А. М. Детюк. Підприємство, господарство і право. 2009. № 12 (168). С. 33-37.
16. Камлик М.І. Правова статистика: Навчальний посібник: К.: Атіка, 2004. С. 143-147.
17. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 січня 1993 р. № 3781-ХІІ / Верховна рада України. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> (дата звернення: 11.10.2018).
18. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від червня 2003 р. № 975-IV / Верховна рада України. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-15>. втрата чинності від 08.07.2018. (дата звернення: 22.10.2018).
19. Мельник В. І. Правоохоронні органи України, як суб'єкти забезпечення економічної безпеки держави. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 3. Том 2, 2015. с. 118-121.
20. Про Службу безпеки України від 25 березня 1992 р. № 2229-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (дата звернення: 20.10.2018).
21. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. №1698-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (дата звернення: 20.10.2018).

22. Організація роботи митних органів України. Організація роботи СБУ. URL: https://studopedia.su/10_65300_pitannya--organizatsiya-roboti-derzhavnoi-podatkovoi-sluzhbi.html (дата звернення: 20.10.2018).
23. Податковий кодекс України: Кодекс України від від 12 жовтня 2010 р. № 2755-VI. Верховна раді України. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 19.10.2018).
24. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697–VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 11.11.2018).
25. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII / Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 12.10.2018).
26. Про утворення територіального органу «Національної поліції»: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 р. № 831-2015-п Кабінет міністрів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2015-%D0%BF> (дата звернення: 08.10.2018).
27. Про податкову міліцію: Державна фіскальна служба України URL: http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-xviii2_militsia/ (дата звернення: 12.19.2018).